

**УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
МЭДЭЭЛЭЛ, ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХЭЛТЭС**

**ЗӨВЛӨЛДӨХ САНАЛ АСУУЛГА ЯВУУЛСАН БУСАД ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА, ЭРХ ЗҮЙН
ОРЧНЫ ТАЛААРХ ЛАВЛАГАА МЭДЭЭЛЭЛ**

(Мэдээлэл лавлагаа)
СТ-17/411

Хянасан:

Ц.Норовдондог /Ph.D/

Гүйцэтгэсэн:

Р.Оргилмаа
Ө.Мөнхтунгалаг

УЛААНБААТАР
2017 он

УДИРТГАЛ

Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл боловсруулах Ажлын хэсгийн ахлагч, УИХ-ын гишүүн Д.Лүндээжанцангаас ирүүлсэн захиалгын дагуу “Зөвлөлдөх санал асуулга явуулсан бусад орнуудын туршлага, эрх зүйн орчны талаарх лавлагаа мэдээлэл” сэдэвт судалгааны ажлыг Мэдээлэл, хяналт шинжилгээ, үнэлгээний хэлтсийн ахлах зөвлөх Ц.Норовдондог, референт Ө.Мөнхтунгалаг, референт Р.Оргилмаа нар гүйцэтгэв.

Судалгааны явцад, Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар болон Засгийн газар, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагаас тодорхой асуудлаар шийдвэр гаргах явцад зөвлөлдөх санал асуулга зохион байгуулсан бусад орнуудын туршлагыг судалж, холбогдох эрх зүйн орчны талаар мэдээллийн хайлт хийлээ. Мөн Зөвлөлдөх санал асуулгын эрх зүйн орчин, бусад орнуудын туршлагын талаар АНУ-ын Стэнфордын Их сургуулийн профессор Жеймс Фишкинээс мэдээлэл, тодруулга авахад одоогоор энэ асуудлыг хууль, дүрэм, журмаар зохицуулсан орныг нэрлээгүй болно.

Эрх зүйн орчны хувьд, Монгол улс зөвлөлдөх санал асуулга зохион байгуулах асуудлыг тусгайлсан хуулиар зохицуулсан анхдагч орон болж байгаа юм байна. 2017 оны 02-р сард “Зөвлөлдөх санал асуулгын тухай” Монгол улсын хууль батлагдаж, 2017 оны 4-р сарын 29-30-ны өдрүүдэд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар Зөвлөлдөх санал асуулгыг санамсаргүй түүврийн аргаар сонгогдсон 1570 хүнийг оролцуулан зохион байгуулсан Монгол улсын туршлагын талаар гадаад, дотоодын судлаачид мэдээ мэдээлэл, нийтлэл бичиж, зарим орон Монгол улсын туршлагыг хэрэгжүүлэхээр зорьж байгаа нь харагдлаа. Тухайлбал, Непал улс нь Үндсэн хуульдаа нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар хэлэлцэж байгаа бөгөөд Үндсэн хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулахад Зөвлөлдөх санал асуулгын аргыг ашиглаж буй Монгол улсын туршлагыг жишээ болгон иш татсан байна.¹

¹ <http://kathmandupost.ekantipur.com/news/2017-07-28/case-for-deliberative-polls.html>

ЗӨВЛӨЛДӨХ САНАЛ АСУУЛГА ЯВУУЛСАН БУСАД ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА, ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫ ТАЛААРХ ЛАВЛАГАА МЭДЭЭЛЭЛ

Судалгаанаас үзэхэд, дэлхийн 20 гаруй улсад 1994 оноос хойш 100-аад удаа Зөвлөлдөх санал асуулга зохион байгуулсан байна. Эдгээр зөвлөлдөх санал асуулгуудыг зөвхөн Засгийн газраас бус, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага, төрийн бус байгууллага, олон улсын байгууллага, эрдэм шинжилгээний байгууллагууд, их, дээд сургуулиудын судалгаа, шинжилгээний нэгжүүдээс зохион байгуулсан байна.

Зөвлөлдөх санал асуулгын сэдвийн хувьд тухайн улсын хууль, тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, гадаад бодлогын асуудлаар зөвлөлдөх, мөн Засгийн газар болон орон нутгийн засаг, захиргааны байгууллагаас зарим нэг тодорхой асуудлаар шийдвэр гаргах явцад улсын хэмжээнд болон бүс нутгийн хэмжээнд сэдэвчилсэн байдлаар зохион байгуулсан байна. Хүснэгт 1-д дурдсан Зөвлөлдөх санал асуулгын 42 тохиолдлоос 18-ыг нь тухайн улсын Засгийн газраас орон даяар, 13-ыг нь мужийн Засгийн газар болон орон нутгийн засаг, захиргааны байгууллагаас, бусдыг нь төрийн бус байгууллагууд болон олон улсын байгууллагууд, их, дээд сургуулийн судалгаа, шинжилгээний нэгжүүдээс зохион байгуулсан байна.

Судлаачдын үзэж байгаагаар, зөвлөлдөх санал асуулгын арга нь төрийн бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд олон нийтийн оролцоог хангах дэвшилтэт аргын нэг мөн бөгөөд профессор Жеймс Фишкиний хийсэн ажиглалт, дүгнэлтээс үзэхэд дараах нийтлэг үр дүн гарч байна гэж үзжээ.² Тухайлбал:

1. Зөвлөлдөх хэлэлцүүлэг эхлэх болон дуусахад оролцогчдын үзэл бодол өөрчлөгдсөн болох нь харьцуулалтаас харагдаж байна.
2. Оролцогчид тухайн асуудлаар илүү мэдээлэлтэй болж байна.
3. Тухайн асуудлаар мэдээлэл авсан иргэд өөрсдийн үзэл бодлыг өөрчилж байгаа нь харагдсан байна.
4. Зөвлөлдөх хэлэлцүүлэг нь ардчиллыг бэхжүүлж байна. Оролцогчдын идэвх сайжирч үргэлжлүүлэн тухайн асуудлаар мэдээлэл авч цаашдын үйл ажиллагаанд оролцож байна.
5. Зөвлөлдөх хэлэлцүүлгийн дараах олон нийтийн үзэл бодол уламжлалт санал хураалттай харьцуулахад илүү тогтвортой байгаа нь ажиглагдсан байна.

Зөвлөлдөх санал асуулгыг улсын хэмжээнд болон орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулахын давуу болон сул талын тухайд тэрээр дараах дүгнэлтийг хийжээ. Улс орон даяар явуулсан санал асуулгын дүнгээс тухайн асуудлаарх иргэдийн ерөнхий ойлголт болон мэдээлэл авч, санал асуулгад оролцсон иргэдийн үзэл бодол хэрхэн өөрчлөгдсөнийг харж болох бөгөөд энэ нь цаашид нийт иргэд хийгээд бодлого боловсруулагчдад нөлөө үзүүлнэ гэж үзжээ. Зөвлөлдөх санал асуулгын дутагдалтай тал нь улсын хэмжээнд санал асуулга явуулахад өртөг зардал өндөр байдаг байна. Гэвч энэ асуудлыг шийдвэрлэх арга нь улс орон даяар санал асуулгыг онлайнаар явуулах хэлбэр байж болох юм гэж үзжээ.

Орон нутгийн түвшинд санал асуулга явуулахад өртөг зардал харьцангуй бага байхаас гадна нийгэмд үзүүлэх нөлөө, ач холбогдол нь өндөр байх юм гэж тэрээр үзжээ. Тухайлбал, иргэдийн дараа дараагийн зөвлөлдөх санал асуулгад оролцох идэвхийг

² http://www.fssp.uaic.ro/argumentum/numarul%209/06_Tutui_tehno.pdf

дэмжихээс ардчилсан нийгэм дэх шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, нийгмийн хандлагыг өөрчлөхөд эерэг нөлөөтэй гэж үзжээ.

Бусад орнуудад ардчиллыг бэхжүүлэх, хууль тогтоох үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог дээшлүүлэх үүднээс дэлхийн зарим улс орнуудад иргэдийн хууль санаачлах, хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах эрхийг баталгаажуулахаар хуулийн төсөл боловсруулах (АНУ)³, санаачилсан хуулийн талаар нийт иргэдтэй зөвлөлдөн тэдний санал бодлыг сонсох, нийгэмд тулгараад байгаа асуудлуудыг шийдвэрлэхэд иргэдийн үзэл бодлыг сонсох зорилгоор Зөвлөлдөх санал асуулгын аргыг хэрэглэсэн тохиолдлууд нэлээд байх боловч хэлбэрийн хувьд янз бүр байна.⁴ Тухайлбал, Канад улсад “Citizen Dialogue” буюу “Иргэдийн яриа”, Малави улсад “Village Forums” “Тосгоны иргэдийн хэлэлцүүлэг”, ИБУИНВУ-д “Referendum” “Олон нийтийн санал асуулга” зэрэг хэлбэрээр зохион байгуулсан байна.

Судалгаанд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахтай холбоотой бусад орнуудын Үндсэн хуулийн зохицуулалтын талаарх мэдээлэл лавлагааг хавсаргав. /Хүснэгт 2/

Дэлхийн улс орнуудад Зөвлөлдөх санал асуулга явуулсан байдал

Хүснэгт 1

	Улсын нэр	Зөвлөлдөх санал асуулга явуулсан огноо	Зөвлөлдөх санал асуулгын агуулга
1.	Австрали	1999	Австрали улсыг Бүгд Найрамдах Улс болгох талаар Үндсэн хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай ард нийтийн санал асуулга явуулах эсэхийг ЗСА-аар хэлэлцсэн.
		2001	Австрали улсын уугуул болон суурьшмал иргэд хоорондын үл ойлголцол, нийгмийн хуваагдлыг арилгах, улс төр, нийгмийн хүрээнд тэднийг эвлэрүүлэх боломжит бодлогын талаар ЗСА явуулсан байна.
2.	АНУ	1996-1998	Техас мужийн цахилгаан түгээх 8 компаниас хэрэглэгчдийнхээ дунд цахилгааны ямар эх үүсвэр хэрэглэгчдийн ирээдүйн шаардлагыг бүрэн хангах талаар ЗСА явуулсан байна.
		2003	Улс орон даяар нийт 2000 Америкчуудыг оролцуулан 2004 оны Ерөнхийлөгчийн сонгууль болон АНУ-ын гадаад бодлогын талаар ЗСА явуулсан байна.
		2005	Улс орон даяар нийт 1000 орчим Америк иргэдэд 5 сарын хугацаанд эрүүл мэнд болоод боловсролын асуудлаар мэдээлэл өгч, санал бодлоо солилцсоны дараа ЗСА явуулсан байна.
		2007	Вермонтын цаашдын цахилгааны хэрэглээг хэрхэн шийдвэрлэх талаар иргэдийн дунд ЗСА явуулсан байна.
		2007	XXI зуунд нийгэм дэх иргэдийн эрх, үүргийн талаар ЗСА явуулсан байна. Орон нутгийн хэлэлцүүлгүүдийн дараа улс орон даяар онлайн ЗСА явагдсан байна.

³ http://www.ncid.us/national_initiative

⁴ <http://participedia.net/en/methods/citizen-dialogue>

		2008	Сан Матео мужийн 238 иргэд оролцсон, мужийн орон байрны хүрэлцээний талаар ЗСА явуулсан байна.
		2010	Мичиган хотын иргэдийн дунд ядуурал, боловсрол, ажилгүйдэл, эдийн засгийн болон орон байрны хүндрэлтэй асуудлуудын талаар ЗСА явуулсан байна.
		2011	Калифорни мужид 412 иргэд оролцсон засаглалын шинэчлэлийн талаар ЗСА явагдсан байна.
		2016	Калифорни мужийн ахлах сургуулийн 200 сурагч оролцсон ЗСА явуулсан байна. Санал асуулгаар санал өгөх эрх, улс төр болон төрийн бодлогын талаар мэдээлэл авч байхын ашиг тустай талыг хэлэлцсэн байна.
3.	Аргентин	2009	Ла Плата хотын 1500 иргэд оролцон замын хөдөлгөөний асуудлаар ЗСА явуулсан байна.
4.	БНСУ	2011	Сөүл хотын болон харьяа дүүргүүдээс нийт 193 иргэд цуглан 2 Солонгосыг нэгтгэх асуудлаар ЗСА явуулсан байна.
5.	БНХАУ	2005	Венлин хотод анх удаа Засгийн газраас ЗСА зохион байгуулж ард иргэдийн оролцоотойгоор төсвийн талаар хэлэлцсэн байна.
		2008	Венлин хотын иргэдийн дунд ирэх онд дэд бүтэцтэй холбоотой ямар төслийг санхүүжүүлэх талаар ЗСА явуулсан байна.
		2015	Шанхай хотын удирдлага, "Хөршийн холбоо, өөрөө удирдах сан"-гийн төслийн талаар хотын иргэдийн дунд ЗСА явуулсан байна.
6.	Болгар	2002	Гэмт хэрэг ихэсч байгаатай холбоотойгоор гэмт хэрэгтэй хэрхэн тэмцэх талаар ЗСА явуулсан байна.
		2007	Нийгмийн халамжаар амь зогоодог Роман иргэдийн аж амьдрал, тэдэнд тулгараад байгаа нийгэм, эдийн засгийн асуудал, тэдний нийгэмд нөлөөлөх нөлөөллийн талаар улс орон даяар ЗСА явуулсан байна.
7.	Бразил	2009	Иргэдийн дунд төрийн албан хаагчдын шинэчлэлийн талаар ЗСА явуулсан байна.
8.	Гана	2015	Тамале хотын хүн амын төвлөрлийг сааруулах асуудлаар ЗСА явуулсан байна.
9.	Грек	2006	Грек улсын 2 тэргүүлэгч намын нэг болох ПАСОК нам нь Мароуси хотын захирагчийг сонгохоор ЗСА явуулсан байна.
10.	Дани	2000	ЗСА-д 384 Даничууд хамрагдаж Дани улсын мөнгөн тэмдэгтийг халж Европын Холбооны улсуудын нэгдсэн мөнгөн тэмдэгт Еврод нэгдэх талаар хэлэлцсэн байна.
11.	ИБУИНВУ	1994	Гэмт хэрэг ихэсч байгаатай холбоотойгоор гэмт хэргийг бууруулах талаар 301 хүнийг хамарсан ЗСА Манчестер хотод явуулсан байна.
		2010	Иргэд улс төрд асуудалтай байгаа гэж үзсэн 29 асуудлыг хэлэлцэж Лондон хотод ЗСА явуулсан

			байна.
12.	Ирланд	2007	Эцэг эхийн төлөөллүүд Протестант болон Католик шашны урсгалууд тэдний үр хүүхдийн боловсрол, хүмүүжилд хэрхэн нөлөөлж буй талаар анх удаа ЗСА явуулсан байна.
13.	Итали	2006	Лацио мужид эрүүл мэндийн асуудлаар мөн хөрөнгө оруулалтын давуу талын талаар иргэдэд тодорхой мэдээлэл өгч ЗСА явуулсан байна.
		2007	Турин мужийн иргэдийн дунд цагаач иргэдийн сонгуульд санал өгөх эрхийн талаар болон Турин, Лион хотуудыг түргэн галт тэрэгтэй холбох асуудлаар ЗСА явуулсан байна.
14.	Канад	2004	Нова Скотиагийн Эрчим хүчний газраас муж даяар 150 хүнийг төлөөлүүлэн цаашид хэрэглэж болох цахилгаан, эрчим хүчний хувилбарууд, чулуужсан түлш, сэргээгдэх эрчим хүч болон цахилгаан, эрчим хүчний нөөцийн талаар ЗСА явуулсан байна.
15.	Макао	2011	Хэвлэлийн тухай хуулийн талаар ЗСА явуулсан байна.
16.	Монгол	2015	Улаанбаатар хотын 317 иргэн оролцсон хотын мастер төлөвлөгөөнд тусгагдсан дэд бүтцийн төслүүдийн талаар ЗСА явуулсан.
		2017	Үндсэн хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулахтай холбоотой 669 хүн оролцсон ЗСА төрийн ордонд зохион байгуулагдсан. Монгол улсад анх удаа Зөвлөлдөх санал асуулгын тухай хуулийг баталсан.
17.	Польш	2009	Познан хотын иргэд Евро 2012-ын дараа цэнгэлдэх хүрээлэнг хэрхэн үр ашигтайгаар ашиглах тухай ЗСА явуулсан байна.
18.	Сенегал	2016	Дакар хотын их сургуулиас судлаач шинжээчид болон энгийн иргэдийн хоорондох харилцааг сайжруулж, төрийн бодлого боловсруулахад иргэдийн оролцоог сайжруулах талаар ЗСА явуулсан байна.
19.	Уганда	2014	Элгон уулын бүс нутаг Будуда, Буталежа мужуудад тулгараад байгаа удаа дараагийн байгалийн гамшиг, хүн амын нягтаршлын асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэх талаар Resilient Africa Network ЗСА зохион байгуулсан байна.
20.	Унгар	2008	Будапешт хотын Корвинус их сургуулиас Капосвар хотод ЗСА явуулсан байна. Санал асуулгаар ажилгүйдлийг багасган, шинээр ажлын байр бий болгох, Европын холбооноос баримталж буй ажилгүйдлийг бууруулах бодлогын талаар хэлэлцжээ.
21.	Япон	2009	Канагава мужид холбооны шинэчлэлийн талаар ЗСА явуулсан байна.
		2011	Токио хотын Кейо их сургуулиас зохион байгуулсан ЗСА-д 3000 хүн оролцож нийгмийн даатгал, тэтгэвэр тэтгэмж, татварын бүх аргачлалын талаар мэдээлэл авч хэлэлцсэн байна.

		2011	Хоккайдо их сургуулиас хүнсний аюулгүй байдлын талаар ЗСА зохион байгуулсан байна.
		2012	Анх удаа Засгийн газраас орон даяар цахилгаан эрчим хүчний эх үүсвэр болон байгаль орчны бодлогын талаар ЗСА явуулсан байна.
		2014	Токио хотын Кейо их сургуулиас Саппоро хотод орсон их хэмжээний цасыг хэрхэн цэвэрлэх, цаашид орсон цасыг оршин суугчдад аюулгүй байдлаар хэрхэн цэвэрлэх болон юунд ашиглаж болох талаар нийт хотын оршин суугчдыг хамруулсан ЗСА явуулсан байна.
22.	Европын холбоо	2007	Европын холбооны 27 орны 362 иргэдийг хамруулж нийгэм, эдийн засаг, гадаад бодлогын асуудлууд, тэдгээрийн Европын холбоо болон гишүүн орнуудад нөлөөлж буй нөлөөллийн талаар ЗСА явуулсан байна.
		2009	Европын холбооны 27 орны иргэдийн төлөөлөлтэй Европын парламентын сонгуулиас өмнө цаг агаарын өөрчлөлт болон цагаачлалын тухай асуудлаар санал солилцож ЗСА явуулсан байна. Энэ нь парламентын сонгуулийн дүнд өөрчлөлт оруулжээ.

ҮНДСЭН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХТАЙ ХОЛБООТОЙ БУСАД ОРНУУДЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ⁵

Хүснэгт 2

Нэг. ҮНДСЭН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ЖУРМЫН АСУУДЛААРХ АЗИЙН ОРНУУДЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ			
	Улсын нэр	Санаачлах, боловсруулах, өргөн мэдүүлэх субъект, хэлэлцэн батлах дэг, журам	Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах нөхцөл, хязгаарлалт, хэлбэр
1.	БНСУ ⁶	<p>128 дугаар зүйл (1) Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг Үндэсний Ассамблейн нийт гишүүдийн олонх эсхүл Ерөнхийлөгч гаргана. 130 дугаар зүйл (1) Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай төслийг нийтэд зарласнаас хойш 60 хоногийн дотор Үндэсний Ассамблей (ҮА) хэлэлцэж, нийт гишүүдийн 2/3-ын саналаар шийдвэрлэнэ. (2) Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг ҮА-аар хэлэлцэж дэмжигдсэнээс хойш 30-аас доошгүй хоногийн дараа ард нийтийн санал асуулгыг (national referendum) явуулна. Санал асуулгын дүнг Үндэсний Ассамблейн сонгуульд оролцох эрх бүхий сонгогчдын олонхийн өгсөн саналаар батална. (3) Энэхүү зүйлийн 2 дэх заалтын дагуу санал асуулгын дүнг хүлээн зөвшөөрснөөр Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлт дуусгавар болж, нийтээр дагаж мөрдөх шийдвэрийг Ерөнхийлөгч нэн даруй гаргана.</p>	<p>128 дугаар зүйл (2) Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийг сунгах тухай Үндсэн хуульд оруулах санал, эсхүл Ерөнхийлөгчийг дахин сонгох тухай Үндсэн хуульд оруулах санал нь уг өөрчлөлтийн тухай санал дэвшүүлэх үед үүргээ гүйцэтгэж буй Ерөнхийлөгчид үл хамаарна. 129 дүгээр зүйл Үндсэн хуульд ийм өөрчлөлт оруулах тухай саналыг Ерөнхийлөгч олон нийтэд 20 буюу түүнээс дээш хоногийн өмнө зарлана.</p>
2.	Япон ⁷	<p>9 ДҮГЭЭР БҮЛЭГ 96 дугаар зүйл Санаачлах эрхийг зөвхөн парламент эдэлнэ. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахдаа Төлөөлөгчдийн</p>	<p>Нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар бол Үндсэн хуулийн 9 дүгээр бүлгийн 96 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална. Ард нийтийн санал асуулга хамгийн чухал</p>

⁵ Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын асуудлыг бусад орны Үндсэн хуульд зохицуулсан байдал, харьцуулсан судалгаа СТ-10/203, УИХ-ын Тамгын газар, СШОНХТ

⁶ SOUTH KOREA – CONSTITUTION, { Adopted on: 17 July 1948},{ ICL Document Status: 29 Oct 1987

⁷ THE CONSTITUTION OF JAPAN, November 3, 1946, <http://www.solon.org/Constitutions/Japan/English/english-Constitution.html>

		<p>танхим буюу доод танхим, Зөвлөхүүдийн танхим буюу дээд танхим тус бүрийн гишүүдийн 2/3 болон түүнээс дээшхийн саналыг авсан байх шаардлагатай.</p> <p>96 дугаар зүйл Гишүүдийн 2/3-ын саналаар зөвшөөрөгдсөн төслийг ард нийтийн санал асуулга явуулж шийдвэрлэнэ. Санал асуулгад оролцогчдын олонхийн дэмжлэг авсан нэмэлт, өөрчлөлтийг ард түмний нэрийн өмнөөс Эзэн хаан хуульчлах бөгөөд энэхүү нэмэлт, өөрчлөлт нь Үндсэн хуулийн бүрэлдэхүүн хэсэг нь болно.</p>	<p>үндэслэл байхаар зохицуулсан байна. Санал асуулга явуулахгүйгээр Үндсэн хуульд аливаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг хязгаарлажээ.</p>
3.	БНХАУ⁸	<p>62 дугаар зүйл Бүх Хятадын Ардын Төлөөлөгчдийн Их Хурал /БХАТИХ/ дараах эрхийг хэрэгжүүлнэ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах; 2. Үндсэн хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих... зэрэг 15 заалттай. <p>67 дугаар зүйл БХАТИХ-ын Байнгын хороо дараах эрхийг хэрэгжүүлнэ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Үндсэн хуульд тайлбар хийж, Үндсэн хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих; 2. БХАТИХ-аас батлан гаргах ёстой хууль цаазаас бусад хууль цаазыг тогтоох, өөрчлөлт оруулах; 3. БХАТИХ-ын чуулганы завсарласан үед БХАТИХ-аас баталсан хууль тогтоомжийн үндсэн зарчим, үзэл баримтлалыг өөрчлөхгүйгээр шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлт болон хавсралтыг батлан гаргах; 4. Гэхдээ тус хуулийн үндсэн зарчимтай зөрчилдүүлж болохгүй; 7. Төрийн Зөвлөлөөс гаргасан зарлиг, захирамж зэрэг захиргааны эрхийн акт нь Үндсэн хуулийн үзэл санаатай үл нийцэхээр бол тэдгээрийг хүчингүй болгох; 8. Үндсэн хууль болон төрийн засаг захиргааны 	

⁸ CONSTITUTION OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA, БНХАУ-ын Хуулийн эмхтгэл, цуврал-1. УБ, 2008 он. БНХАУ-ын Үндсэн хууль 5-51 дэх тал. CONSTITUTION OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA (Adopted on December 4, 1982), <http://english.peopledaily.com.cn/constitution/constitution.html>

		<p>шийдвэртэй үл нийцэх муж, өөртөө засах орон, шууд харьяа хотын төрийн эрхт байгууллагын тогтоосон орон нутгийн чанартай тогтоол, шийдвэрийг хүчингүй болгох.</p> <p>64 дүгээр зүйл Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулахад БХАТИХ-ын байнгын хороо буюу БХАТИХ-ын 1/5 хувиас дээшхи төлөөлөгчид санаачлан БХАТИХ-ын бүх Төлөөлөгчдийн 2/3 хувиас дээш олонх тоогоор батална. Хууль цааз ба бусад санал зөвлөгөөг БХАТИХ-ын бүх төлөөлөгчдийн хагасаас дээшхи тоогоор батлуулна.</p>	
4.	БНТУ⁹	<p>I. Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах, сонгуульд болон ард нийтийн асуулгад оролцох 175 дугаар зүйл Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах саналыг Туркийн Үндэсний Их Хурлын нийт гишүүний хамгийн багадаа 1/3-ээс доошгүй нь бичгээр гаргана. 175 дугаар зүйл Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн тухай саналыг нэгдсэн чуулганаар хоёр удаа хэлэлцэнэ. Өөрчлөх саналыг нийт гишүүний 3/5-ын нууц санал хураалтаар хүлээн зөвшөөрнө. Ерөнхийлөгч Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг нэг удаа дахин хэлэлцүүлэхээр Туркийн Үндэсний Их Хуралд буцааж болно. Ийнхүү буцаасан төслийг нийт гишүүний 2/3 буюу түүнээс дээшхийн саналаар дахин хэвээр баталбал Ерөнхийлөгч уг хуулийн төслөөр ард нийтийн санал асуулга явуулж болно. Үндэсний Их Хурлын бүх гишүүний 3/5, эсхүл 2/3-оос бага саналаар баталсан Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн тухай хуулийн төслийг Ерөнхийлөгч Их Хуралд буцаагаагүй тохиолдолд ард нийтийн санал асуулга явуулахаар Төрийн мэдээлэлд нийтэлнэ. Шууд, эсхүл Ерөнхийлөгчийн буцааснаар Их Хурлын нийт гишүүний 2/3 буюу түүнээс дээшхийн саналаар баталсан</p>	<p>IV. Өөрчилж болохгүй зүйл 4 дүгээр зүйл Үндсэн хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан Төрийн хэлбэр нь Бүгд найрамдах болох тухай заалт, 2 дугаар зүйлд заасан Бүгд найрамдахын шинжүүд, болон 3 дугаар зүйлд заасан заалтууд өөрчлөгдөшгүй ба өөрчлөх санал тавьж болохгүй. 175 дугаар зүйл Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай саналыг хэлэлцэх болон батлах нь энэхүү зүйлд зааснаас гадна, хууль хэлэлцэх, болон батлах тухай заалтад хамаарна.</p>

⁹ THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF TURKEY,
http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/pdf_dosyalari/THE_CONSTITUTION_OF_THE_REPUBLIC_OF_TURKEY.pdf

		<p>Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон төслийн аль нэг зүйлээр Ерөнхийлөгч ард нийтийн санал асуулга явуулж болно. Ард нийтийн санал асуулга явуулахааргүй төсөл, эсхүл холбогдох зүйлийг Төрийн мэдээлэлд нийтлэнэ.</p> <p>Ард нийтийн санал асуулга явуулах хуулийн төсөл мөрдөгдөж эхлэхийн тулд ард нийтийн асуулгын хүчин төгөлдөр саналын олонхийн санал авсан байх шаардлагатай.</p> <p>Үндэсний Их Хурал Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг батлахдаа энэхүү хуулиар ард нийтийн санал асуулга явуулахад Үндсэн хуулийн өөрчилж буй заалтуудаас алийг хамтад нь, алийг нь тус тусад нь санал хураах талаар шийдвэрлэнэ.</p>	
5.	БНЭУ¹⁰	<p>20 дугаар хэсэг Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах 368 дугаар зүйл (2) Хуулийн төсөл нь танхим бүрээр хэлэлцэгдэж, тухайн танхимын гишүүдийн 2/3-ын ирцтэйгээр санал хураалт явуулж, танхимын нийт гишүүдийн олонхоор зөвшөөрөгдсөн тохиолдолд Парламентын аль нэг танхимаас хуулийн төсөл өргөн барьснаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг өргөн мэдүүлж болно.</p> <p>368 дугаар зүйл (2) Хуулийн төслийг Ерөнхийлөгч зөвшөөрснөөр төсөлд тусгасны дагуу Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах ба дараах нөхцөлийг хангана. Хэрэв дээрх өөрчлөлт нь, (a) 54, 55, 73, 162 дугаар заалт, эсхүл 241 дүгээр заалт; (b) V хэсгийн IV бүлэг, VI хэсгийн V бүлэг, эсхүл XI хэсгийн I бүлэг; (c) Долдугаар зүйлд заасан жагсаалтаас аль нэг нь; (d) Парламент дахь Мужуудын төлөөлөл; (e) Энэхүү заалтад өөрчлөлт оруулахаар бол уг</p>	<p>368 дугаар зүйл Үндсэн хуульд өөрөөр заагаагүй бол Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эрхийнхээ хүрээнд Парламентаас хууль хэлэлцэн батлах дэгийн дагуу Үндсэн хуулийн аливаа заалтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, эсхүл хүчингүй болгож болно.</p> <p>(3) 13 дугаар заалтын нөхцөл нь энэхүү заалтад орсон аливаа өөрчлөлтөд үл хамаарна.</p> <p>(5) Аливаа асуудлыг шийдвэрлэх үүднээс, энэ заалтад заасны дагуу Үндсэн хуулийн зүйл заалтыг нэмэх, өөрчлөх, эсхүл хүчингүй болгох талаар Парламентад Үндсэн хуулиар олгосон эрхэд ямар нэг хязгаарлалт байхгүй.</p>

¹⁰ THE CONSTITUTION OF INDIA, <http://lawmin.nic.in/coi.htm>

		<p>хуулийн төслийг Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлэхээс өмнө Мужуудын хууль тогтоогчдын 1/2-ээс доошгүйн саналаар хүлээн зөвшөөрөгдсөн байх ёстой.</p> <p>(4) Энэхүү заалтад орсон Үндсэн хуулийн аливаа өөрчлөлтийн (III хэсэг), 1976 оны Үндсэн хуулийн актын 55 дугаар хэсэг (Дөчин хоёр дахь өөрчлөлт)-ийг мөрдөж эхэлснээс өмнө, эсхүл дараа нь бүх шатны шүүхэд маргаан үүсгэхгүй.</p>	
6.	БҮГД НАЙРАМДАХ ИНДОНЕЗ УЛС¹¹	<p>Хоёрдугаар бүлэг Ардын Зөвлөлдөх Хурал 3 дугаар зүйл Ардын Зөвлөлдөх Хурал нь Үндсэн хууль батлах, Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бүрэн эрхтэй.</p> <p>16 дугаар бүлэг Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт 37 дугаар зүйл 1/ Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг Ардын Зөвлөлдөх Хурлын нийт гишүүний хамгийн багадаа 1/3-ээс доошгүйн ирцтэйгээр хуралдсан тохиолдолд өргөн барьж болно. 2/ Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал нь бичгэн хэлбэрээр байх бөгөөд өөрчлөх заалтыг тусган, өөрчлөх шалтгааныг дурдсан байна. 3/ Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахын тулд Ардын Зөвлөлдөх Хурлын нийт гишүүний 2/3-оос доошгүй нь хүрэлцэн ирсэн байх шаардлагатай. 4/ Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай шийдвэрийг нийт гишүүний 50+1 нь хүлээн зөвшөөрснөөр батлан гаргана.</p>	<p>37 дугаар зүйл 5/ Төрийн хэлбэр болох Бүгд Найрамдах Индонез, нэгдмэл Улстай холбоотой зүйлүүдэд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохгүй.</p>
<p>Хоёр. ҮНДСЭН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ЖУРМЫН АСУУДЛААРХ ЕВРОПЫН ХОЛБООНЫ ЗАРИМ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ</p>			

¹¹ THE 1945 CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF INDONESIA, As amended by the First Amendment of 1999, the Second Amendment of 2000, the Third Amendment of 2001 and the Fourth Amendment of 2002, http://indonesianembassy.kiev.ua/about/files/fourth_const.pdf

	Улсын нэр	Санаачлах, боловсруулах, өргөн мэдүүлэх субъект, хэлэлцэн батлах дэг, журам	Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах нөхцөл, хязгаарлалт, хэлбэр
7.	БҮГД НАЙРАМДАХ РУМЫН УЛС	<p>146.1 дугаар зүйл 1.Засгийн газраас санал болгосноор Ерөнхийлөгч; 2.нийт депутат, эсхүл Сенатын гишүүдийн 1/4–ээс доошгүй тооны гишүүд; 3.санал өгөх эрхтэй 500 000–аас доошгүй тооны иргэд санаачилж болно.</p> <p>147 дугаар зүйл Хянан үзэх ажиллагаа 1.Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг хэлэлцэж Депутатуудын танхим, Сенатын танхим тус бүрийн гишүүдийн 2/3-ын саналаар батална. 2.Хоёр танхим тус тусдаа хэлэлцээд санал нэгдэхгүй тохиолдолд хамтарсан хуралдаан явуулж төслийг хоёр танхимын нийт гишүүдийн 3/4-ын саналаар батална. 3.Төслийг хэлэлцэн баталснаас хойш 30 хоногийн дотор ард нийтийн санал асуулга явуулж дэмжигдсэн тохиолдолд эцэслэн батална.</p> <p>78 дугаар зүйл Хууль хүчин төгөлдөр болох Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг хуульд заасан хугацаанаас, эсхүл "Мониторул Офичиал ал Ромынизи"-д нийтлэгдсэн өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.</p>	<p>148 дугаар зүйл Нэмэлт, өөрчлөлтийн хүрээ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Румын Улсын үндэсний, тусгаар тогтнолын, нэгдмэл ба бүрэн бүтэн байдалтай холбоотой заалт, бүгд найрамдах удирдлагын хэлбэр, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, шүүх эрх мэдлийн бие даасан байдал, улс төрийн олон ургалч үзлийн, төрийн албан ёсны хэлний асуудлаар Үндсэн хуулийн холбогдох заалтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохгүй. 2. Иргэдийн үндсэн эрх, эрх чөлөө болон баталгааг халах, хязгаарлах үр дагавартай аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулахгүй. 3. Дайн, дайн бүхий болон онц байдлын үед Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахгүй.
8.	БҮГД НАЙРАМДАХ УНГАР УЛС	<p>25.1 дүгээр зүйл 1. Ерөнхийлөгч; 2. Засгийн газар; 3. Улсын Их Хурлын Байнгын комиссууд, депутат бүр санаачлах эрхтэй.</p> <p>28. 4) Ард нийтийн санал асуулгыг Ерөнхийлөгч, Засгийн газар, УИХ-ын депутатын 1/3-ийн саналаар, эсхүл санал өгөх эрх бүхий 100000 иргэний санал болгосноор УИХ товлон явуулна.</p> <p>24.3. Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг УИХ–ын депутатуудын 2/3-ын саналаар батална.</p> <p>26.1. Хуулийг Ерөнхийлөгч хүлээн авсан өдрөөс хойш 15</p>	

		<p>хоногийн дотор, эсхүл уг хуулийг нийтлэх асуудлыг хурдавчлах талаар УИХ-ын даргаас тавьсан хүсэлтийг хүлээн авснаас хойш 5 хоногийн дотор ёсчилсноор албан ёсны хэвлэлд нийтлэнэ.</p> <p>2) Хэрэв дээрх хугацаанд Ерөнхийлөгч хууль болон хуулийн зарим хэсэгтэй санал нийлэхгүй бол хуулийг ёсчлохоос өмнө өөрийн саналтай хамт УИХ-д буцаана.</p> <p>3) УИХ дахин хэлэлцэж баталсан хуулийг Ерөнхийлөгч 5 өдрийн дотор багтаан гарын үсэг зурж ёсчлох үүрэгтэй.</p> <p>6) Ард нийтийн санал асуулга явуулахаар шийдвэрлэсэн хууль олонхийн саналаар дэмжигдсэний дараа Ерөнхийлөгч ёсчлон батална.</p>	
9.	БҮГД НАЙРАМДАХ ФРАНЦ УЛС	<p>89 дүгээр зүйл Ерөнхий сайд болон Парламентын гишүүдийн санал болгосноор Ерөнхийлөгч санаачлах эрхтэй. Хоёр танхим /Үндэсний хурал, Сенат/-аар батална. Ард нийтийн санал асуулгаар, эсхүл Конгрессоос эцэслэн батална.</p> <p>89 дүгээр зүйл 1. Төсөл, саналыг хоёр танхимаар хэлэлцэн батална. 2. Ард нийтийн санал асуулгаар дэмжигдэн эцэслэгдэнэ. 3. Хэрэв Ерөнхийлөгч Конгрессын /хамтарсан хуралдаан/ хуралдаанаар төслийг хэлэлцүүлэхээр шилжүүлсэн бол санал өгсөн гишүүдийн 3/5-ын саналаар дэмжсэнд тооцогдоно. Энэ тохиолдолд санал асуулга явуулахгүй. Конгрессын товчооны үүргийг Үндэсний хурлын товчоо гүйцэтгэнэ.</p>	<p>89 дүгээр зүйл Нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, Бүгд Найрамдах Улсын төрийн удирдлагын хэлбэрийг өөрчлөхөөр нэмэлт, өөрчлөлт хийж болохгүй.</p>
10.	БЕЛЬГИЙН ВАНТ УЛС	<p>195, 198 дугаар зүйл Хууль тогтоогч үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай эсэх талаар мэдэгдэл хийх эрхтэй. Хоёр танхимын аль аль нь хэлэлцэн батлах эрхтэй.</p> <p>VIII хэсэг, 195-198 дугаар зүйл 1. Хууль тогтоогч нь Үндсэн хуульд түүний оруулсан аль нэг асуудлыг дахин авч үзэх шаардлагын талаар мэдэгдэл хийх эрхтэй. Хууль тогтоогчоос Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн аль нэг асуудлыг дахин авч үзэх</p>	<p>196 дугаар зүйл, 197 дугаар зүйл Дайны цагт, эсхүл Холбооны нутаг дэвсгэр дээр хоёр танхим чөлөөтэй цугларах боломжгүй үед Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохгүй. Хаан ширээнд хааныг түр орлож буй тохиолдолд Хааны Үндсэн хуулийн бүрэн эрхийн асуудлаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохгүй.</p>

		<p>шаардлагын талаар мэдэгдэл хийх эрхтэй.</p> <p>2. Ийм мэдэгдлийн дараа Хоёр танхим хууль ёсоор тарна. Хоёр танхимыг Үндсэн хуулийн 46 дугаар зүйлийн дагуу шинээр бүрдүүлнэ.</p> <p>3. Танхимууд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар дахин авч хэлэлцэх асуудлаар Хаантай зөвшилцөнө. Энэ тохиолдолд танхимууд танхим бүрдээ гишүүдийн 2/3-ын оролцоотойгоор хэлэлцүүлж санал өгсөн гишүүдийн 2/3-оос доошгүйн саналаар нэмэлт, өөрчлөлтийг батална.</p>	
11.	БҮГД НАЙРАМДАХ ИТАЛИ УЛС	<p>71 дүгээр зүйл Засгийн газар, хоёр танхим, түүний гишүүн бүр, 50000-аас доошгүй тооны сонгогч, мөн Үндсэн хуулиар эрх олгогдсон бусад байгууллага санаачилна.</p> <p>138-139 дугаар зүйл, 73-74 дүгээр зүйл Үндсэн хууль болон Үндсэн хуулийн бусад хуулийг өөрчлөх хуулийг Танхим тус бүрээр хэлэлцэн батлах бөгөөд хэлэлцүүлгийн хооронд 3 сараас доошгүй хугацаатай дараалсан хоёр хэлэлцүүлэг явуулж, хоёр дахь хэлэлцүүлэгт Танхим тус бүрийн гишүүдийн дийлэнх олонхийн саналаар батална.</p> <p>Хэрэв баталсан хуулийг нийтэлснээс хойш 3 сарын дотор аль нэг Танхимын гишүүдийн 1/5 нь, эсхүл 50 000 сонгогч, эсхүл 5 мужийн зөвлөл ард нийтийн санал асуулга явуулахыг шаардвал санал асуулгаар хэлэлцүүлж хүчинтэй саналын олонхоор батлагдсанд тооцно.</p> <p>Хоёр дахь хэлэлцүүлгээр Танхим тус бүрт гишүүдийн 2/3-ын саналаар батлагдсан бол ард нийтийн санал асуулга явуулахгүй.</p> <p>Баталсан хуулийг түүнд хугацаа заагаагүй бол Ерөнхийлөгч 1 сарын дотор эцэслэн ёсчилно. Ерөнхийлөгч дахин хэлэлцүүлэхээр буцааж болох ба танхимаас хуулийг хэвээр батлах бол Ерөнхийлөгч дээрх журмын дагуу эцэслэн ёсчилно.</p>	<p>139 дүгээр зүйл Бүгд Найрамдах улсын төрийн удирдлагын хэлбэрийг өөрчлөх асуудлаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахгүй.</p>
12.	ЛЮКСЕМБУРГИЙН ВАНТ УЛС	<p>114.1. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай гэсэн саналыг хууль тогтоогч зарлан мэдэгдэх эрхтэй.</p>	<p>115 дугаар зүйл. Хаан ширээнд Ванг түр орлож буй тохиолдолд Вангийн Үндсэн хуулийн бүрэн эрхийн асуудлаар</p>

		<p>114 дүгээр зүйл</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай гэсэн саналыг хууль тогтоогч зарлан мэдэгдэх эрхтэй. 2. Танхим өөрөө тарах ёстой. 3. Шинэ танхимыг 74 дүгээр зүйлийн дагуу бүрдүүлнэ. 4. Танхим хэлэлцээд Вантай зөвшилцсөний үндсэн дээр хуулийг батална. 5. Энэ тохиолдолд танхим нь гишүүдийн 3/4-аас доошгүйн ирцтэйгээр хуралдаж, 2/3-ын саналаар батална. 	<p>Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохгүй.</p>
13.	НИДЕРЛАНДЫН ВАНТ УЛС	<p>137 дугаар зүйл Хаанаас зөвшөөрөл авсан байна. Парламент санаачлах эрхтэй.</p> <p>137 дугаар зүйл, 138 дугаар зүйл</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар өргөн барьсан төслийг хэлэлцэх тухай хуулийг батална. 2. Хааны санал болгосноор, эсхүл түүний нэрийн өмнөөс, эсхүл өөрөөр заагдсан журмын дагуу хоёр дахь танхим хуулийн төслийг хэд хэдэн хуулийн төсөл болгон хувааж болно. 3. Энэхүү зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан Парламентын Акт нийтлэгдсэнээс хойш хоёр танхим тарна. 4. Шинээр бүрдсэн хоёр танхим хуулийн төслийг хэлэлцэж 2/3 саналаар батална. <p>Мөн хэрэв хуулийн төслийг хоёр дугаар хэлэлцүүлгийн дараа Хаан сайшаасан бол хоёр танхимаас тус бүр 2/3-ын саналаар гаргасан Парламентын Актаар дараахийг нэмж болно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Шинээр оруулж буй нэмэлт, өөрчлөлтийг Үндсэн хуулийн өөрчлөгдөөгүй заалттай нийцүүлсэн. 2. Нэмэлт, өөрчлөлтийн дагуу дарааллын дугаарыг өөрчилсөн. 	<p>139,140,141,142 дугаар зүйл Мужууд баталж, Хаан дэмжсэн нэмэлт, өөрчлөлтүүд нийтлэгдсэн даруйдаа хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.</p> <p>Батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлттэй зөрчилдөж буй парламентын акт, бусад тогтоомж нь тэдгээрийг Үндсэн хуультай нийцүүлэх хүртэл хүчинтэй хэвээр байна.</p> <p>Үндсэн хуулийн өөрчлөгдсөн заалтын бичвэрийг Хааны зарлигаар нийтэлж, Үндсэн хуулийн бүлэг, хэсэг, зүйлийн дараалалд өөрчлөлт оруулна.</p> <p>Парламентын актаар Үндсэн хуулийн зүйлийг Нидерландын Вант Улсын Тунхаглал (Харти)-тай нийцүүлж болно. Энэ тохиолдолд 139,149, 141 дүгээр зүйлийг нэгэн адил хэрэглэнэ.</p>
14.	ИСПАНИЙН ХААНТ УЛС	<p>87 дугаар зүйл</p> <p>87.1. Хууль санаачлах эрхийг Үндсэн хуулийн дагуу</p>	<p>169 дүгээр зүйл. Үндсэн хуулийг өөрчлөх саналыг дайны цагт</p>

		<p>Засгийн газар, Конгресс, Сенат эдэлнэ.</p> <p>87.2. Тусгаар мужуудын Ассамблей хуулийн төслийн санал дэвшүүлж Засгийн газарт, эсхүл Конгрессын тэргүүлэгчдэд хүсэлт гаргаж болно. Ингэхдээ Ассамблейн 3 хүртэл гишүүнийг тухайн Танхимын хэлэлцүүлэгт өөрсдийн саналыг хамгаалах үүрэгтэйгээр явуулна.</p> <p>167 дугаар зүйл.</p> <p>1.Үндсэн хуулийн тодорхой заалтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журам</p> <p>1.1. Конгресс, Сенатад гишүүдийн 3/5 саналаар баталсан байна. Конгресс, Сенатын санал зөрөх тохиолдолд хамтарсан комисс байгуулна. Комисс нь дахин санал хураалтыг явуулна.</p> <p>1.2. Хэрэв дээрх байдлаар санал нийлэхгүй бол төслийг Сенатад дийлэнх олонхоор, Конгресст 2/3 саналаар баталсанд тооцно.</p> <p>1.3. Парламентаас баталсан төслийг 15 хоногийн дотор аль нэг танхимын 1/10 гишүүд шаардлагатай гэж үзвэл референдумаар хэлэлцүүлнэ.</p> <p>168 дугаар зүйл</p> <p>2.1. Хэрэв Үндсэн хууль бүхэлдээ, эсхүл түүний Нийтлэг үндэслэл, 2 дугаар бүлгийн Хүний эрх, эрх чөлөө гэх секц, Хаан ширээний тухай бүлэг өөрчлөгдөхөөр бол нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зарчмыг танхим бүрт 2/3 саналаар баталсны дараа хоёр танхим тарна.</p> <p>2.2. Шинээр бүрдсэн хоёр танхимд 2/3 саналаар батлагдана.</p> <p>2.3. Хоёр танхимаар батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон батлуулахаар ард түмний хэлэлцүүлэг явуулна.</p>	<p>болон 116 дугаар зүйлд дурдсан нөхцөл байдалд (халдлага, түрэмгийлэл, онц байдал, эзлэгдсэн байдал) байж болохгүй.</p>
15.	БҮГД НАЙРАМДАХ ПОРТУГАЛИ УЛС	<p>285 дугаар зүйл Депутат санаачлах ба Ассамблей хэлэлцэн батална.</p> <p>284 дүгээр зүйл</p> <p>1. Ассамблей нь Үндсэн хуулийг өөрчлөлт хийх тухай хууль батлагдан хэвлэгдсэнээс хойш 5 жилийн хугацаа өнгөрснөөр тийнхүү нэмэлт, өөрчлөлтийг авч хэлэлцэнэ.</p> <p>2. Ассамблей нь шаардлагатай гэж үзвэл гишүүдийн 4/5 саналаар дээрх хугацаанаас өмнө нэмэлт, өөрчлөлтийг</p>	<p>288 дугаар зүйл Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар бол дараах зүйлийг хүндэтгэх ёстой:</p> <p>а) улсын тусгаар тогтнол, нэгдмэл байдал; б) Бүгд Найрамдах Улсын удирдлагын хэлбэр; с) төрөөс сүм хийдийн бие даасан байдал; д) иргэний эрх, эрх чөлөө; е) хөдөлмөрчдийн эрх, ашиг, үйлдвэрчний</p>

		<p>хэлэлцэх тухай шийдвэр гаргаж болно. 3.2/3 саналаар нэмэлт, өөрчлөлтийг батална. 4.Батлагдсан нэмэлт, өөрчлөлт нь Үндсэн хуулийг өөрчлөлт хийх тухай хуультай нэгтгэгдэнэ. 5. Ерөнхийлөгч ёсчилно.</p>	<p>эвлэлийн эрх ашиг; f) өмчийн бүх хэлбэр; g) эдийн засгийн холимог тогтолцоо; h) сонгуулийн тогтолцоо; i) олон талт үзэл, улс төрийн байгуулалт; j) төрийн эрх мэдлийн хуваарилалт, харилцан ажиллагаа; l) Үндсэн хуулийн хяналт; m) шүүхийн бие даасан байдал; n) орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагын бие даасан байдал; 289 дүгээр зүйл. Үндсэн хуулийг өөрчлөх тухай асуудал онц, дайн, дайн бүхий байдалд байж болохгүй. 285.2. нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл өргөн барьсан бол бусад депутатууд өөрийг 30 хоногийн дотор өргөн барих заалттай.</p>
16.	БҮГД НАЙРАМДАХ ЧЕХ УЛС	<p>41 дүгээр зүйл¹² 2.Депутатын Танхимд хуулийн төслийг Засгийн газар, депутат, бүлэг депутат, Сенат, орон нутгийн өөрөө удирдах дээд нэгжээс оруулна. Хоёр танхим хэлэлцэж Сенат эцэслэн батална. 39 дүгээр зүйл¹³ 1.Танхим тус бүрийн гишүүдийн 3/1-ээс доошгүйн ирцтэйгээр хэлэлцэнэ. 2. Хэрэв Үндсэн хуульд өөрөөр заагаагүй бол хуралдаанд оролцсон депутат, сенаторуудын олонхийн саналаар батална.</p>	<p>9 дүгээр зүйл 1.Зөвхөн Үндсэн хуулиар зохицуулахаар заасан хуулиудаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна. 2. Ардчилсан эрх зүйт төрийн үндсэн зарчимд өөрчлөлт оруулахгүй.</p>
17.	БҮГД НАЙРАМДАХ ПОЛЬШ УЛС ¹⁴	<p>235 дугаар зүйл (1) Парламентын дээд танхим болох Төлөөлөгчдийн танхим, доод танхим болох Сенатын танхимын тавны</p>	<p>235 дугаар зүйл (5) Үндсэн хуулийн 1, 2, 12-р бүлэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар бол Төлөөлөгчдийн танхим</p>

¹² Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын асуудлыг нарийвчлан заагаагүй тул хууль, тогтоолын төсөл санаачлах, өргөн мэдүүлэх, хэлэлцэн батлах журмын зохицуулалтыг оруулав.

¹³ Мөн адил

¹⁴ Poland Constitution, { Adopted by National Assembly on: 2 April 1997 } { Confirmed by Referendum in: Oct 1997 }
{ ICL Document Status: Oct 1997 }, http://www.servat.unibe.ch/icl/pl00000_.html

		<p>нэгээс доошгүй гишүүдийн болон Ерөнхийлөгчийн санаачилгаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.</p> <p>235 дугаар зүйл</p> <p>(2) Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг Төлөөлөгчдийн танхимаас хууль гаргах замаар оруулах бөгөөд түүнээс хойш 60 хоногийн дотор Сенатын баталсан үг, үсгийн дагуу нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулна.</p> <p>(3) Төлөөлөгчдийн танхим нь хуулийн төслийг өргөн барьснаас хойш 30-аас доошгүй хоногийн дараа анхны хэлэлцүүлгийг явуулна.</p> <p>(4) Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүдийн 2/3-ын саналаар төслийг батална. Ингэхдээ нийт гишүүдийн талаас доошгүй хувь хуралдаанд оролцсон байна. Сенатын танхимын хувьд ирц мөн адил байна. Харин төслийг дийлэнх олонхийн саналаар Сенатын танхим батална.</p> <p>(6) Үндсэн хуулийн 1, 2, 12 дугаар бүлэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг Сенатын танхим 45 хоногийн дотор хэлэлцэж батлах бөгөөд Ерөнхийлөгч болон Төлөөлөгчдийн танхим, Сенатын танхимын гишүүдийн тавны нэгийн шаардлагаар төслийг ард нийтийн санал асуулгаар хэлэлцүүлэн баталгаажуулж болно. Дээрх шаардлагыг хүлээн авсны дараа Төлөөлөгчдийн танхимын тэргүүн санал асуулгыг 60 хоногийн дотор явуулах тухай тогтоол гаргана. Санал асуулгад оролцогчдын олонхийн дэмжлэг авсан хуулийн төслийг хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно.</p> <p>(7) Төлөөлөгчдийн танхимаар ийнхүү батлагдсан хуулийг танхимын тэргүүн Ерөнхийлөгчид өргөн барих бөгөөд Ерөнхийлөгч 21 хоногийн дотор түүнийг баталгаажуулж, гарын үсэг зурж нийтэд мэдээлнэ.</p>	<p>төслийг анхны хэлэлцүүлэг явуулсны дараа 60-аас доошгүй хоногийн дараа батална.</p>
18.	БҮГД НАЙРАМДАХ БОЛГАР УЛС ¹⁵	<p>154 дүгээр зүйл</p> <p>1/ Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай саналыг Ардын Их Хурлын нийт гишүүний 1/4, эсхүл Ерөнхийлөгч</p>	<p>9 дүгээр бүлэг</p> <p>Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, Шинэ Үндсэн хууль батлах</p>

¹⁵ CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF BULGARIA, Prom. SG 56/13 Jul 1991, amend. SG 85/26 Sep 2003, SG 18/25 Feb 2005, SG 27/31 Mar 2006, SG 78/26 Sep 2006 - Constitutional Court Judgment No.7/2006 , SG 12/6 Feb 2007, <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0159&n=000007&g=>

	<p>гаргана.</p> <p>159 дүгээр зүйл 1/ Ерөнхийлөгч, эсхүл Ардын Хурлын гишүүдийн олонх Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн хуулийн төслийг санаачлах эрхтэй.</p> <p>154 дүгээр зүйл 2/ Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн тухай хуулийн төслийг Ардын Хуралд танилцуулснаас хойш 1-3 сарын дотор хэлэлцэнэ.</p> <p>155 дугаар зүйл 1/ Төслийг Ардын Хурал гурван өдрийн 3 удаагийн хэлэлцүүлгээр нийт гишүүний 3/4-ын саналаар хэлэлцэнэ. 2/ Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн хуулийн төслийг 2-5 сарын дотор дахин хэлэлцэхийн тулд Ардын Хурлын нийт гишүүний 3/4-аас доошгүйн ирцтэйгээр хуралдаж 2/3-оос дээш саналаар батална.</p> <p>156 дугаар зүйл Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг Ардын Хурлын дарга 7 хоногийн дотор гарын үсэг зурж, албан ёсоор нийтэлснээр хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.</p> <p>159 дүгээр зүйл 2/ Шинэ Үндсэн хуулийн төсөл, эсхүл хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлт нь улсын хил хязгаарыг өөрчлөхтэй холбоотой бол 158 дугаар зүйлд зааснаар Ардын Хуралд танилцуулснаас хойш 2-5 сарын дотор хэлэлцэнэ.</p> <p>160 дугаар зүйл</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ардын Хурал нийт гишүүдийн 2/3-ын саналаар Ардын Их Хурлын сонгууль явуулах асуудлыг шийдвэрлэнэ. 2. Ардын Хурлын шийдвэр гарснаас хойш 3 сарын дотор Ерөнхийлөгч Ардын Их Хурлын сонгуулийг товлон. 3. Ардын Их Хурлыг сонгосноор Ардын Хурлын бүрэн эрх дуусгавар болно. <p>161 дүгээр зүйл Шинэ Үндсэн хуулийн төслийг Ардын Их Хурал гурван</p>	<p>153 дугаар зүйл Үндэсний Ассамблей нь Үндэсний Их Ассамблейн бүрэн эрхээс гадна Үндсэн хуулийн бүх л зүйлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эрхтэй.</p> <p>158 дугаар зүйл Үндэсний Их Ассамблей нь:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Шинэ Үндсэн хууль батлах, 4. Үндсэн хуулийн 5 дугаар зүйлийн 2 болон 4 дүгээр заалт, 57 дугаар зүйлийн 1 болон 3 дугаар заалтад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шийдвэрийг гаргах, 5. Үндсэн хуулийн 9 дүгээр бүлэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шийдвэрийг гаргах эрхтэй.
--	--	---

		<p>өдрийн 3 удаагийн хэлэлцүүлгээр нийт гишүүний 3/4-ын саналаар хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.</p> <p>162 дугаар зүйл</p> <p>1/Ардын Их Хурал зөвхөн Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг хэлэлцэхээр сонгогдоно.</p> <p>2/Шаардлагатай тохиолдолд Ардын Хурлын чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.</p> <p>3/Ардын Их Хурлын бүрэн эрх нь Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэсний дараа дуусгавар болно. Энэ тохиолдолд Ерөнхийлөгч хуульд заасны дагуу Ардын Хурлын сонгуулийг товлон.</p> <p>163 дугаар зүйл</p> <p>Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн акт /хууль/ Ардын Их Хурлын дарга 7 хоногийн дотор гарын үсэг зурж, албан ёсоор нийтэлснээр хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлнэ.</p>	
19.	БҮГД НАЙРАМДАХ ЛАТВИ УЛС¹⁶	<p>78 дугаар зүйл.</p> <p>Сонгогчдын аравны нэг нь Үндсэн хууль болон бусад хуульд өөрчлөлт оруулах тухай төсөл боловсруулан Ерөнхийлөгчид өргөн барих эрхтэй. Ерөнхийлөгч хуулийн төслийг Сеймээр хэлэлцүүлнэ.</p> <p>Хэрэв Сейм төслийг батлаагүй тохиолдолд ард нийтийн санал асуулга явуулна.</p> <p>76 дугаар зүйл.</p> <p>Сеймийн гишүүдийн гуравны хоёрын ирцтэйгээр гурван удаагийн хэлэлцүүлэг явуулж, хуралдаанд оролцогсдын гуравны хоёрын саналаар Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулна.</p> <p>77 дугаар зүйл.</p> <p>Үндсэн хуулийн 1/<i>Латви нь тусгаар тогтносон, ардчилсан, БНУлс мөн</i>/, 2 /<i>Төрийн бүх эрх мэдэл Латвийн ард түмний мэдэлд байна</i>/, 3/<i>Латвийн газар нутаг олон улсын гэрээгээр тогтоогдсон хил хязгаарын дотор оршино</i>/, 4 /<i>Латви хэл бол Латвийн БНУ-ын албан ёсны хэл мөн</i>/, 6 /<i>Сейм нь бүх нийтийн, тэгш, шууд, нууц</i></p>	

¹⁶ КОНСТИТУЦИЯ ЛАТВИЙСКОЙ РЕСПУБЛИКИ, Конституция принята Конституционным Собранием Латвии, 15 февраля 1922 года, <http://confinder.richmond.edu>

		<p>санал хураалтаар хувь тэнцүүлэх зарчмын үндсэн дээр сонгогдоно/, 77 /Сейм нь Үндсэн хуулийн 1,2,3,4,6,77 дугаар зүйлийг өөрчилбөл уг өөрчлөлт нь ард нийтийн санал асуулга явуулснаар хүчин төгөлдөр болно/- дугаар зүйлүүдийг ард нийтийн санал асуулгаар өөрчилнө.</p> <p>78 дугаар зүйл. Сонгогчдын 1/10 нь Үндсэн хууль болон бусад хуульд өөрчлөлт оруулах тухай төсөл боловсруулан Ерөнхийлөгчид өргөн барих эрхтэй бөгөөд Ерөнхийлөгч уг төслийг Сеймээр хэлэлцүүлэх үүрэгтэй. Хэрэв Сейм уг төслийн агуулгыг өөрчлөхөд хүрвэл ард нийтийн санал асуулгаар шийдвэрлэнэ.</p> <p>79 дүгээр зүйл. Нийт сонгогчдын тал хувь нь Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн төслийг хүлээн зөвшөөрснөөр уг өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болно.</p> <p>80 дугаар зүйл. Сонгуулийн эрх бүхий нийт иргэд ард нийтийн санал асуулгад оролцох эрхтэй.</p>	
20.	БҮГД НАЙРАМДАХ ЭСТОНИ УЛС¹⁷	<p>161 дүгээр зүйл Парламентын гишүүдийн 1/5 нь эсхүл Ерөнхийлөгч Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах төслийг санаачлах эрхтэй.</p> <p>163 дугаар зүйл Үндсэн хуульд зөвхөн хуулиар өөрчлөлт оруулах бөгөөд ард нийтийн санал асуулгаар, парламентын хоёр бүрэн эрхийн хугацааны бүрэлдэхүүнээр, тулгамдсан яаралтай асуудлаар парламент тус тус өөрчлөлт оруулах эрхтэй. Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг парламент 3 удаагийн хэлэлцүүлгээр хэлэлцэх бөгөөд эхний болон хоёрдахь хэлэлцүүлгийн хоорондын хугацаа 3 сараас багагүй, хоёрдахь болон гуравдахь хэлэлцүүлгийн хугацаа нэг сараас доошгүй байна.</p> <p>164 дүгээр зүйл</p>	<p>162 дугаар зүйл Үндсэн хуулийн 1 дүгээр бүлэг /Ерөнхий зүйл/ болон 15 дугаар бүлэг /Үндсэн хуулийн өөрчлөлт/-т зөвхөн ард нийтийн санал асуулгаар өөрчлөлт оруулна.</p>

¹⁷ Конституция Эстонии (Эстонской Республики) от 28 июня 1992 г., (текст Конституции приводится по сборнику "Конституции государств Европы". Издательство норма, 2001г), <http://www.constitution.garant.ru>

		<p>Төслийг ард нийтээр хэлэлцүүлэх шийдвэрийг парламентын гишүүдийн 3/5-аас доошгүй нь гаргана. Уг шийдвэр гарснаас хойш 3-аас доошгүй сарын дараа ард нийтийн санал асуулгыг явуулна.</p> <p>165 дугаар зүйл Төслийг парламентын хоёр бүрэн эрхийн хугацаанд хэлэлцүүлэх шийдвэрийг парламентын гишүүдийн олонхоор шийднэ. Хэрэв дараагийн парламентын бүрэлдэхүүний 3/5 нь эхний хэлэлцүүлгээр уг төслийг өөрчлөхгүйгээр хүлээж авбал Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг баталсанд тооцно.</p> <p>166 дугаар зүйл Тулгамдсан асуудлаар Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг парламентын гишүүдийн 4/5-ийн шийдвэрээр хүлээн авна. Энэ тохиолдолд төслийг парламентын бүрэлдэхүүний 2/3 нь хүлээж авснаар хууль батлагдана.</p> <p>167 дугаар зүйл Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн тухай хуулийг Ерөнхийлөгч нийтлүүлэх бөгөөд уг хуульд заасан хугацаанаас эхлэн дагаж мөрдөх боловч энэ хугацаа нь нийтлэгдсэнээс хойш 3 сараас доошгүй байна.</p> <p>168 дугаар зүйл Хэрэв тодорхой асуудлыг ард нийтийн санал асуулгад оруулахгүйгээр, эсхүл парламентаар хэлэлцэхгүйгээр буцаасан бол энэ талаарх төслийг нэг жилийн дотор дахин өргөн барихыг хориглоно.</p>	
Гурав. ҮНДСЭН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ЖУРМЫН АСУУДЛААРХ ТУСГААР УЛСУУДЫН ХАМТЫН НӨХӨРЛӨЛИЙН ОРНУУДЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ			
21.	ОРОСЫН ХОЛБООНЫ УЛС ¹⁸	<p>134 дүгээр зүйл. Ерөнхийлөгч Холбооны зөвлөл, Төрийн Дум, Засгийн газар, Холбооны субъектүүдийн хууль тогтоох байгууллагууд, Холбооны зөвлөлийн, эсхүл Төрийн Думын гишүүдийн 1/5-ээс доошгүй тооны гишүүд</p>	<p>135 дугаар зүйл Үндсэн хуулийн 1 /Үндсэн хуулийн байгууллын үндэс/, 2 /Хүний эрх, эрх чөлөө/, 9 дүгээр бүлэг /Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах/ -</p>

¹⁸ Конституция Российской Федерации от 25 декабря 1993 года, с изменениями от 30 декабря 2008 года Опубликована 21 января 2009 Принята всенародным голосованием 12 декабря 1993 г, <http://www.constitution.garant.ru>

		<p>нэгдэж Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг санаачлах эрхтэй.</p> <p>135 дугаар зүйл. Үндсэн хуулийн 1 <i>/Үндсэн хуулийн байгууллын үндэс/, 2 /Хүний эрх, эрх чөлөө/, 9 дүгээр бүлэг /Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах/ -үүдийг өөрчлөх асуудлыг Холбооны хурал /парламент/хэлэлцэх эрхгүй.</i></p> <p>Хэрэв дээрх бүлгүүдэд өөрчлөлт оруулах тухай санал Холбооны зөвлөл болон Төрийн Думын нийт гишүүдийн 3/5-ын дэмжлэг хүлээвэл Үндсэн хуулийн Хуралдааныг зарлан хуралдуулна.</p> <p>Үндсэн хуулийн Хуралдаан Үндсэн хуулийг өөрчлөхгүй болохыг батлах, эсхүл шинэ Үндсэн хуулийн төсөл боловсруулахаар шийдвэрлэнэ. Шинэ Үндсэн хуулийн төслийг Үндсэн хуулийн хуралдааны нийт гишүүдийн 2/3-ын саналаар хүлээж авах, эсхүл ард нийтийн санал асуулгаар шийдвэрлэнэ. Ард нийтийн санал асуулгад нийт сонгогчдын талаас илүү нь оролцож, тэдний талаас илүү нь зөвшөөрвөл Үндсэн хуулийг батлагдсанд тооцно.</p> <p>136 дугаар зүйл</p> <p>Үндсэн хуулийн 3 <i>/Холбооны тогтолцоо/, 4 Ерөнхийлөгч/, 5-р бүлэг /Холбооны хурал (парламент)/, 6 /Засгийн газар/, 7 дугаар бүлэг /Нутгийн удирдлага/ -үүдэд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахдаа бусад хуулийн адил хэлэлцэж шийдвэрлэх бөгөөд ОХУ-ын нийт субъектүүдийн хууль тогтоох байгууллагын гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжсэнээр хүчин төгөлдөр болно.</i></p>	<p>үүдийг өөрчлөх асуудлыг Холбооны хурал /парламент/ хэлэлцэх эрхгүй.</p>
22.	УКРАИН¹⁹	<p>154 дүгээр зүйл. Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Ерөнхийлөгч болон парламентын гишүүдийн 1/3-ээс доошгүй гишүүд парламентад өргөн барих эрхтэй.</p> <p>156-р зүйл. Үндсэн хуулийн I <i>/Ерөнхий зүйл/, III /Сонгууль.Санал асуулга/, XIII бүлэг /Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах/-үүдэд өөрчлөлт оруулах тухай</i></p>	<p>157 дүгээр зүйл Хүний эрх, эрх чөлөөг цуцалсан, хязгаарласан, Украйны тусгаар тогтнол, газар нутгийн бүрэн бүтэн байдлыг алдагдуулахад чиглэсэн өөрчлөлтийг Үндсэн хуульд оруулахыг хориглоно. Дайны болон онц байдал тогтоосон үед Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохгүй.</p>

¹⁹ КОНСТИТУЦИЯ УКРАИНЫ, Принята на пятой сессии Верховная Рада Украины 28 июня 1996 года, <http://confinder.richmond.edu>

		<p>хуулийн төслийг Ерөнхийлөгч, эсхүл парламентын гишүүдийн 2/3-оос доошгүй нь парламентад өргөн барих бөгөөд гишүүдийн 2/3 нь уг төслийг хүлээн авсан тохиолдолд Ерөнхийлөгч ард нийтийн санал асуулга зарлан явуулах бөгөөд дээрх бүлгүүдэд орсон өөрчлөлтийг уг санал асуулгаар батална. Дээрх бүлгүүдийг өөрчлөх асуудлыг тухайн парламент өөрийн бүрэн эрхийн хугацаанд дахин хэлэлцэхгүй.</p> <p>155 дугаар зүйл. Үндсэн хуулийн бусад бүлэгт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг парламентын гишүүдийн олонх сайшааж дараагийн ээлжит чуулганаар парламентын нийт гишүүдийн 2/3 нь баталснаар хүчин төгөлдөр болно.</p> <p>158 дугаар зүйл. Парламент Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд батлаагүй тохиолдолд уг шийдвэр гарсан өдрөөс хойш нэг жилийн дотор энэ асуудлыг парламентад дахин оруулахыг хориглоно. Парламент өөрийн бүрэн эрхийн хугацаанд Үндсэн хуулийн нэг зүйл заалтыг нэгээс илүү удаа өөрчилж болохгүй.</p> <p>159 дугаар зүйл. Парламент Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн тухай хуулийн төслийг хэлэлцэхдээ уг төсөл Үндсэн хуулийн 157,158 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангаж байгаа, эсэх талаар Үндсэн хуулийн шүүхийн дүгнэлтийг гаргуулна.</p> <p>160 дугаар зүйл. Үндсэн хууль нь батлагдсан өдрөөсөө эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөнө.</p>	
23.	БҮГД НАЙРАМДАХ БЕЛАРУСЬ УЛС²⁰	<p>138 дугаар зүйл Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай асуудлыг Ерөнхийлөгчийн болон сонгуулийн эрх бүхий 150 мянгаас</p>	<p>140 дүгээр зүйл I-/Үндсэн хуулийн байгуулал/, II-/Сонгуулийн тогтолцоо. Ард нийтийн санал</p>

²⁰ **КОНСТИТУЦИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ** 1994 ГОДА (с изменениями и дополнениями от 24.11.96, которые вступили в силу 27 ноября 1996 года)
Данная редакция Конституции была принята на республиканском референдуме 24 ноября 1996 г. и в соответствии со статьей 1 Закона Республики Беларусь "О порядке вступления в силу Конституции Республики Беларусь" вступила в силу со дня ее опубликования.
<http://confinder.richmond.edu>

		<p>доошгүй иргэдийн санаачилгаар Парламент хэлэлцэнэ.</p> <p>139 дүгээр зүйл Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Парламент хоёр удаагийн хэлэлцүүлгээр хэлэлцэж батлах бөгөөд хоёр хэлэлцүүлгийн хоорондын хугацаа 3 сараас доошгүй байна.</p> <p>Онц байдал зарласан үед болон Төлөөлөгчдийн Танхимын бүрэн эрхийн хугацаа дуусах хүртэлх 6 сарын хугацаанд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахгүй.</p> <p>140 дүгээр зүйл Үндсэн хууль болон түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг Парламентын нийт гишүүдийн 2/3-ын саналаар батална.</p> <p>Ард нийтийн санал асуулгаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно. Тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг нэрсийн жагсаалтад орсон иргэдийн олонх дэмжвэл батлагдсанд тооцно.</p>	<p>асуулга/, IV- /Ерөнхийлөгч, /Парламент, Засгийн газар, Шүүх/, VIII -/Үндсэн хуулийн үйлчлэл ба түүнийг өөрчлөх журам/ гэсэн ангиудад зөвхөн ард нийтийн санал асуулгаар өөрчлөлт оруулна.</p>
24.	БҮГД НАЙРАМДАХ ГҮРЖ УЛС²¹	<p>102.1. Үндсэн хуулийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн өөрчлөх тухай хуулийн төслийг өргөн барих эрхийг: а. Ерөнхийлөгч; б. Парламентын нийт гишүүдийн талаас илүү нь; в. Хоёр зуун мянгаас доошгүй сонгогч нэгдэж тус тус өргөн барих эрхтэй.</p> <p>102.2 Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг парламент ард нийтээр хэлэлцүүлэхээр нийтлэх бөгөөд ийнхүү нийтэлснээс хойш нэг сарын дараа парламент уг төслийг хэлэлцэж эхэлнэ.</p> <p>102.3 Төслийг парламентын нийт бүрэлдэхүүний гуравны хоёроос доошгүй нь дэмжвэл батлагдсанд тооцно.</p> <p>102.4. Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуульд Үндсэн хуулийн 68 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтлан Ерөнхийлөгч гарын үсгээ зурж ёсчлоно.</p>	<p>103 дугаар зүйл. Дайны болон онц байдал зарлавал түүнийг цуцлах хүртэл Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн асуудлыг хэлэлцэхгүй.</p>
25.	БҮГД НАЙРАМДАХ АРМЕН УЛС²²	<p>111 дүгээр зүйл Ерөнхийлөгч буюу Үндэсний хурал парламент Үндсэн</p>	<p>114 дүгээр зүйл 1 дүгээр зүйл: /БНАУ нь тусгаар тогтносон,</p>

²¹ Конституция Грузии от 24 августа 1995 г., <http://www.constitution.garant.ru>

²² КОНСТИТУЦИЯ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИИ (с изменениями) Принят 05.07.1995, <http://www.constitution.garant.ru>

		<p>хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлыг санаачилна. Ард нийтийн санал асуулгын товыг Ерөнхийлөгч парламенттай зөвшилцөж эсхүл парламентын санал болгосноор зарлана. Ерөнхийлөгч Үндсэн хуулийн төслийг эсхүл түүний нэмэлт, өөрчлөлтийн тухай хуулийн төслийг хүлээн авснаас хойш 20 хоногийн дотор төслийн талаарх өөрийн санал, дүгнэлтээ парламентад хүргүүлж шинээр хэлэлцүүлнэ. Парламентын гуравны хоёр нь төслийг дэмжиж Ерөнхийлөгчид хүргүүлбэл Ерөнхийлөгч парламентын тогтоосон хугацаанд уг төслөөр ард нийтийн санал асуулга явуулна. Хэрэв Ерөнхийлөгч дээрх төслийг санаачилбал парламент төслийг хүлээн авснаас хойш 3 сарын дотор хэлэлцэж нийт гишүүдийн олонх дэмжвэл Ерөнхийлөгч тогтоосон хугацаанд уг төслөөр ард нийтийн санал асуулга явуулна. 113 дугаар зүйл Ард нийтийн санал асуулгад оролцогсдын талаас илүү нь төслийг дэмжвэл уг хуулийг батлагдсанд тооцох боловч дэмжигчдийн тоо жагсаалтад бүртгэгдсэн сонгогчдын 1/4-ээс багагүй байна.</p>	<p><i>ардчилсан, эрх зүйт улс мөн!</i>, 2 дугаар зүйл: <i>/Засгийн эрх ард түмний мэдэлд байна!</i>, 114 дүгээр зүйл: <i>Үндсэн хуулийн 1,2 болон 114 дүгээр зүйлийг өөрчлөхийг хориглоно!</i> -ийг өөрчлөхгүй.</p>
26.	БҮГД НАЙРАМДАХ КАЗАХСТАН УЛС ²³	<p>91 дүгээр зүйл Үндсэн хуульд ард нийтийн санал асуулгаар нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бөгөөд санал асуулга явуулах тухай шийдвэрийг Ерөнхийлөгч өөрийн санаачилгаар эсхүл Парламент болон Засгийн газрын санал болгосноор гаргана. 91.1. Үндсэн хуульд ард нийтийн санал асуулгаар нэмэлт, өөрчлөлт оруулах бөгөөд санал асуулга явуулах тухай шийдвэрийг Ерөнхийлөгч өөрийн санаачилгаар эсхүл Парламент болон Засгийн газрын санал болгосноор гаргана. Хэрэв Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах талаар ард нийтийн санал асуулга явуулах тухай</p>	<p>91.2. Улсын нэгдмэл байдал, газар нутгийн бүрэн бүтэн байдал болон засаглалын хэлбэрийн тухай заалтуудыг өөрчлөхийг хориглоно.</p>

²³ Конституция Республики Казахстан от 30.08.1995 года

		<p>Парламентын саналыг Ерөнхийлөгч хүлээн авахаас татгалзвал Парламент нийт депутатын 4/5-ийн (танхим тус бүрийн) саналаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль баталж болно. Энэ тохиолдолд Ерөнхийлөгч уг хуульд гарын үсэг зурах эсхүл уг хуулийг ард нийтийн санал асуулгаар шийдвэрлүүлэх шийдвэр гаргана. Санал асуулгад иргэдийн талаас илүү хувь нь оролцсоноор хүчин төгөлдөр болох бөгөөд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг санал хураалтад оролцогсдын талаас илүү хувийн саналаар шийдвэрлэнэ.</p> <p>90.1. Үндсэн хуулийг ард нийтийн санал асуулгын дүнг нийтэлсэн өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөнө.</p>	
27.	БҮГД НАЙРАМДАХ АЗЕРБАЙДЖАН УЛС²⁴	<p>153 дугаар зүйл Азербайджан Улсын Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах санал гаргах журам БНАзербайджан Улсын Үндсэн хуулийн бичвэрт өөрчлөлт оруулах саналыг Үндэсний Их Хурал эсхүл Ерөнхийлөгч санал болговол, санал болгож буй өөрчлөлттэй холбоотой БНАзербайджаны Үндсэн хуулийн шүүхийн саналыг авна.</p> <p>157 дугаар зүйл БНАзербайджан Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт оруулах санал гаргах БНАзербайджан Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт оруулахаар Азербайджан Улсын Ерөнхийлөгч эсхүл Үндэсний Их Хурлын хамгийн багадаа 63 гишүүн санал тавьж болно.</p> <p>3 дугаар зүйл Ерөнхий болон ард нийтийн санал асуулгаар шийдвэрлэх асуудал II. Дараах асуудлаар зөвхөн ард нийтийн санал асуулга явуулна 1) Улсын Үндсэн хуулийг батлах, өөрчлөлт оруулах.</p> <p>152 дугаар зүйл БНАзербайджан Улсын Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулахыг батлах журам</p>	<p>154 дүгээр зүйл Азербайджан Улсын Үндсэн хуулийн эрх мэдлийг хязгаарлах БНАзербайджаны Үндсэн хуулийн шүүх ард нийтийн санал асуулга явуулах замаар баталсан Азербайджаны Улсын Үндсэн хуулийн бичвэр дэх өөрчлөлттэй холбоотойгоор шийдвэр гаргахгүй.</p> <p>155 дугаар зүйл БНАзербайджаны Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах санал гаргахыг хязгаарлах Энэхүү Үндсэн хуулийн 1., 2., 6., 7., 8., болон 21 дүгээр зүйлд өөрчлөлт оруулах, эсхүл хүчингүй болгохтой холбоотой санал, 3 дугаар хэсэгт заасан хүний болон иргэний эрх, эрх чөлөөг хүчингүй болгох, эсхүл Азербайджан Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээнд зааснаас илүү хязгаарлалттай холбоотой саналаар ард нийтийн санал асуулга явуулахгүй.</p> <p>158 дугаар зүйл Азербайджаны Үндсэн хуульд нэмэлт оруулах санал гаргах Энэхүү Үндсэн хуулийн 1 дүгээр бүлэгт заасан зүйлтэй холбоотой Азербайджаны Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт оруулах санал тавьж болохгүй.</p>

²⁴ CONSTITUTION OF THE AZERBAIJAN REPUBLIC, http://www.constcourt.gov.az/en/index.php?option=com_content&view=article&id=253&Itemid=59

		<p>БНАзербайджан Улсын Үндсэн хуулийн бичвэрт өөрчлөлтийг зөвхөн ард нийтийн санал явуулах замаар оруулж болно.</p> <p>156 дугаар зүйл Азербайджан Улсын Үндсэн хууль нэмэлт оруулах журам</p> <p>II. БНАзербайджан Улсын Үндсэн хууль нэмэлт оруулах тухай хуулийг Үндэсний Их Хуралд хоёр удаа санал хураана. Хоёр дахь санал хураалтыг нэгдүгээр санал хураалтаас 6 сарын дараа хийнэ.</p> <p>III. БНАзербайджан Улсын Үндсэн хууль нэмэлт оруулах тухай үндсэн хуулийн хуулийг нэгдүгээр болон хоёрдугаар санал хураалтын дараа хуульд холбоотой энэхүү Үндсэн хуульд заасан журмаар Ерөнхийлөгчид гарын үсэг зуруулахаар уламжилна.</p> <p>IV. БНАзербайджан Улсын Үндсэн хууль нэмэлт оруулах тухай үндсэн хуулийн хуулийг хоёр дахь санал хураалтын дараа Ерөнхийлөгч гарын үсэг зурснаар дагаж мөрдөнө.</p> <p>V. Үндсэн хуулийн хууль БНАзербайджан Улсын Үндсэн хуулийн салшгүй нэг хэсэг ба, Үндсэн хуулийн үндсэн бичвэрийг зөрчсөн байж болохгүй.</p>	<p>156 дугаар зүйл Азербайджан Улсын Үндсэн хууль нэмэлт оруулах журам</p> <p>Азербайджан Улсын Үндсэн хуулийн нэмэлтийг Үндэсний Их Хурлын 95 дээш саналын олонхоор, Үндсэн хуулийн хууль хэлбэрээр батална.</p>
<p>Дөрөв. ҮНДСЭН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ЖУРМЫН АСУУДЛААРХ АРАБ, АФРИКИЙН ОРНУУДЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ</p>			
28.	<p>БҮГД НАЙРАМДАХ АРДЧИЛСАН АЛЖИР АРД УЛС²⁵</p>	<p>174-р зүйл ...Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санаачилга гаргах эрхийг Ерөнхийлөгч эдэлнэ.</p> <p>174-р зүйл ...Үндэсний ассамблей, Үндэстний зөвлөлөөр хууль хэлэлцэн батлах нийтлэг дэгийн дагуу хэлэлцэнэ.</p> <p>175-р зүйл 1. Ард нийтийн санал асуулгаар батлагдаагүй Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хүчингүйд тооцно. 2. Энэ тохиолдолд энэхүү төслийг тухайн хууль тогтоох байгууллагын бүрэн эрхийн хугацаанд дахин хэлэлцэхгүй.</p>	<p>176 -р зүйл Үндсэн хуулийн зөвлөл нь Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулахдаа хүний эрх эрх чөлөө, төрийн удирдах байгууллагуудын хоорондын ажлын уялдаа, тэнцвэрийг алдагдуулахгүй байх нөхцөлийг хянан тогтооно.</p> <p>178-р зүйл Үндсэн хуулийн аливаа өөрчлөлт нь дор дурдсан асуудлыг хөндөж болохгүй: 1.Төрийн бүгд Найрамдах улсын зарчим; 2. Олон намын тогтолцоонд суурилсан ардчилсан</p>

²⁵ ALGERIA CONSTITUTION, { Adopted on: 19 Nov 1976 } { Amended on: 28 Nov 1996 } { Official name: The Constitution of the People's Democratic Republic of Algeria } { ICL Document Status: 28 Nov 1996 }, <http://www.servat.unibe.ch/icl/ag00000 .html>

		<p>176-р зүйл ... 2 танхимын гишүүдийн 3/4-ын санал авч чадаагүй төслийг, Ерөнхийлөгч ард нийтийн хэлэлцүүлэгт оруулахаар хэвлэлд нийтлүүлж болохгүй.</p> <p>177-р зүйл Парламентын 2 танхимын хамтарсан хурлаар хэлэлцэж, нийт гишүүдийн 3/4-ын санал авсан Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг Ерөнхийлөгч ард нийтийн санал асуулгад оруулахаар хэвлэлд нийтлүүлнэ.</p> <p>182-р зүйл Ерөнхийлөгч батлагдсан Үндсэн хуулийн бичвэрийн эцсийн редакцийг ард нийтээр хэлэлцүүлж, олонх нь баталсан тохиолдолд тус улсын гол хууль болно.</p>	<p>зарчим; 3. Ислам төрийн шашин байх зарчим; 4. Үндэсний хэл араб хэл байх зарчим; 5. Иргэдийн үндсэн эрх, эрх чөлөөг хөндсөн асуудал; 6. Нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал.</p>
29.	НАМИБИ УЛС ²⁶	<p>32 дугаар зүйл б/ Ерөнхийлөгч шаардлагатай гэж үзвэл хууль санаачилж, Үндэсний хурлаар хэлэлцүүлэх эрхтэй.</p> <p>60 дугаар зүйл 2. Үндэсний хурлын гишүүдийн 2/3 нь зөвшөөрснөөр Ерөнхийлөгч хууль санаачилж, Үндэсний хурлаар хэлэлцүүлэх эрхтэй.</p> <p>132 дугаар зүйл 2. Энэхүү Үндсэн хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулахдаа Үндэсний хурлын нийт гишүүдийн 2/3, Үндэсний зөвлөлийн нийт гишүүдийн 2/3 нь зөвшөөрсөн байх шаардлагатай.</p> <p>3. а/ Энэ зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасныг харгалзахгүйгээр Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн талаар Үндэсний хурал, Үндэсний зөвлөлийн 2/3-ийн санал авч чадаагүй төслийг Ерөнхийлөгч үндэсний ард нийтийн санал асуулгад оруулж хэлэлцүүлж болно.</p> <p>3. б/ Энэ хэсгийн а/-д заасан ард нийтийн санал асуулга явуулах журмыг парламент хуулиар тогтооно.</p> <p>3.с/ ард нийтийн санал асуулгад оролцогсдын 2/3 нь энэхүү нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг зөвшөөрсөн</p>	<p>131 дүгээр зүйл Үндсэн хуулийн 3 дугаар бүлэгт заасан хүний эрх, эрх чөлөөг дордуулсан өөрчлөлт хийхийг хориглоно.</p> <p>132 дугаар зүйл 1. Энэхүү үндсэн хуулийн тодорхой зүйл заалтад өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцэж байх явцад өөр зүйл заалтыг өөрчлөх асуудлыг хөндөж болохгүй.</p>

²⁶ THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF NAMIBIA, {Adopted on: Feb 1990} { ICL Document Status: Feb 1990} CHAPTER 19 Amendment of the Constitution, <http://www.orusovo.com/namcon/>

		<p>бол Ерөнхийлөгч төслийг энэхүү Үндсэн хуульд заасны дагуу батлагдлаа гэж үзэж ёсчилно.</p> <p>4. Энэ зүйлийн 2,3-т зааснаар парламентын болон ард нийтийн санал асуулгад оролцогчдын энэхүү Үндсэн хуульд заасан саналыг авч чадаагүй бол төслийг хүчин төгөлдөр бус гэж үзнэ.</p> <p>5. Энэ зүйлд агуулагдах аль ч зүйл заалт а/ энэ хуулийн 131-р зүйл болон 3 дугаар бүлэгт заасан хүний эрх, эрх чөлөөг аливаа хэлбэрээр дордуулсан байхыг хориглоно.</p>	
30.	ӨМНӨД АФРИКИЙН БҮГД НАЙРАМДАХ УЛС²⁷	<p>73-р зүйл. 1. Аливаа хуулийн төслийг Үндэсний хуралд оруулж хэлэлцүүлнэ. 74 дүгээр зүйл 74 дүгээр зүйлийн 5-8 дахь хэсэгт олон нийтийн саналыг 30 хоногийн дотор авахаар зааж зохицуулжээ. 74 дүгээр зүйл 3. Үндсэн хуульд оруулах бусад нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг дор дурдсанаар батална: а/ Үндэсний хурлын гишүүдийн 2/3-оос дээш нь дэмжсэнээр, в/ 6-аас дээш Бүс нутгийн үндэсний зөвлөлийн зөвшөөрснөөр, хэрэв: -Бүс нутгийн үндэсний зөвлөлтэй холбогдох асуудал байвал; -Бүс нутгийн хил хязгаар, удирдах байгууллагуудын эрх үүрэг, бүрэн эрхтэй холбогдох асуудал байвал; -Бүс нутагтай шууд холбогдох асуудал байвал. 5. Хууль санаачлагч Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хэлэлцүүлэхээс 30-аас доошгүй хоногийн өмнө: а/ Үндэсний Засгийн газрын сонинд олон нийтийн санал авахаар нийтлүүлнэ. в/ Үндэсний хурлын дүрэмд заасны дагуу Бүс нутгийн хууль тогтоох байгууллагын саналыг авахаар илгээнэ.</p>	<p>74 дүгээр зүйл 1. Үндсэн хуулийн 1 дүгээр зүйлд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг дор дурдсанаар батална: а/ Үндэсний хурлын гишүүдийн 75%-иас дээш саналаар, в/ 6-аас доошгүй Бүс нутгийн үндэсний зөвлөлийн зөвшөөрснөөр, 2. 2 дугаар бүлэгт оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг дор дурдсанаар батална: а/ Үндэсний хурлын гишүүдийн 2/3 оос дээш нь дэмжсэнээр; в/ 6-аас доошгүй Бүс нутгийн үндэсний зөвлөлийн зөвшөөрснөөр. 4. Үндсэн хуулийн бус асуудлыг Үндсэн хуульд нэмэлт оруулахаар хийсэн төслийг оруулж хэлэлцүүлж болохгүй.</p>

²⁷ SOUTH AFRICA – CONSTITUTION, { Official Title: Constitution of the Republic of South Africa, 1996 } { Adopted on: 8 May 1996 } { Amended on: 11 Oct 1996 } { In Force since: 7 Feb 1997 } { ICL Document Status: 7 Feb 1997 }, <http://www.info.gov.za/documents/constitution/index.htm>

		<p>с/ Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөл нь Бүс нутгийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэхээр Үндэсний хурлын дүрэмд заагдсан бол энэхүү боломжийг бүрдүүлэх үүрэгтэй.</p> <p>6. Төслийн хэлэлцүүлгийн явцад гарсан олон нийтийн болон Бүс нутгийн зөвлөлийн саналыг хууль санаачлагч танилцуулах үүрэгтэй:</p> <p>а/ Үндэсний хурлын даргад:</p> <p>в/ энэ зүйлийн 1,2 дахь хэсэг, 3 дахь хэсгийн в-д хамаарах асуудлаар гарсан саналыг Бүс нутгийн Үндэсний зөвлөлийн даргад</p> <p>7. Төслийг Үндэсний хуралд 30 хоногийн дотор дор дурдсан тохиолдолд хэлэлцүүлж болохгүй:</p> <p>а/ Үндэсний хурлын ээлжит хурал хуралдаж байсан ч</p> <p>в/ завсарлагын үе байсан ч.</p> <p>8. Хэрэв төслийн тодорхой заалт нь энэ зүйлийн 3 дахь хэсгийн в-д заасан тодорхой муж, бүс нутгийн асуудалтай холбоотой байгаа тохиолдолд тухайн бүс нутгийн хууль тогтоох байгууллагын дэмжлэгийг авч чадаагүй бол хүчин төгөлдөр болохгүй.</p> <p>9. Үндэсний хурлаар батлагдсан Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг ёсчлон батлуулахаар Ерөнхийлөгчид өргөн барина.</p> <p>243 дугаар зүйл Ерөнхийлөгч 1996 оны үндсэн хуулийг ёсчилж, 1997 оноос мөрдөж эхлэхээр заасан ба зарим зүйлийг мөрдөж эхлэх хугацааг тусгайлан заасан байна.</p>	
31.	КУВЕЙТ ²⁸	<p>174 дүгээр зүйл 1. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг Эмир эсхүл Үндэсний хурлын нийт гишүүдийн 1/3-ээс дээш нь гаргах эрхтэй.</p> <p>174 дүгээр зүйл 2. Хэрэв Эмир болон Үндэсний хурлын гишүүдийн олонх нь Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зарчмыг</p>	<p>174 дүгээр зүйл 4. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахтай холбогдсон энэ хуулиар зохицуулсан журмыг 5 жилийн дотор өөрчилж болохгүй.</p> <p>175 дүгээр зүйл Эмират нэрийг өөрчлөх, Кувейт улсын Эмирийн тогтолцоотой холбоо бүхий асуудал, Хүний эрх,</p>

²⁸ Kuwait – Constitution {Adopted on: 11 Nov 1962} { ICL Document Status: 11 Nov 1962 }Part V General and Transitional Provisions, http://www.servat.unibe.ch/icl/ku00000_.html

		<p>зөвшөөрвөл Үндэсний хурал төслийг зүйл, заалт бүрээр хэлэлцэнэ. Үндэсний хурлын гишүүдийн 2/3-оос дээш нь зөвшөөрсөн бол эцсийн редакцийг Эмир ёсчлон ард нийтээр дагаж мөрдүүлэх шийдвэр гаргана.</p> <p>3. Хэрэв нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зарчим болон оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийг Эмир хүлээн зөвшөөрөөгүй бол түүнийг 1 жилийн хугацаанд дахин Үндэсний хуралд оруулж хэлэлцүүлэхгүй.</p> <p>4. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахтай холбогдсон энэ хуулиар зохицуулсан журмыг 5 жилийн дотор өөрчилж болохгүй.</p>	<p>эрх чөлөөг сайжруулахтай холбоотойгоос бусад энэ үндсэн хуулиар тогтоосон хүний эрх, эрх чөлөөтэй холбоо бүхий асуудлаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг санаачилж болохгүй.</p> <p>Эмирийн орлогч үүргийг нь гүйцэтгэж байх хугацаанд Эмирийн бүрэн эрхтэй холбоо бүхий Үндсэн хуулийн заалтыг өөрчлөх санаачилга гаргаж болохгүй.</p>
32.	КАТАР ²⁹	<p>Үндсэн хуулийн Ү бүлэг. 141-150 дугаар зүйл 144 дүгээр зүйл Эмир буюу Аль-Шура зөвлөлийн гишүүдийн 1/3-ийн саналаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг санаачилж болно.</p> <p>144 дүгээр зүйл ...Хэрэв Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зарчмыг Аль-Шура зөвлөлийн гишүүдийн олонх нь зөвшөөрсөн бол уг төслийг Аль-Шура зөвлөл зүйл заалт тус бүрээр нь хэлэлцэнэ.</p> <p>Төслийг Зөвлөлийн гишүүдийн 2/3-оос дээш нь зөвшөөрсөн бол батлуулж албан ёсны хэвлэлд нийтлүүлэхээр Эмирт өргөн барина. Хэрэв төслийг дээр дурдсанаар зөвшөөрөөгүй бол уг төслийг 1 жилийн дотор дахин хэлэлцэхгүй.</p>	<p>146 дугаар зүйл ...Хүний эрх, эрх чөлөөг дордуулах чиглэлээр Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохгүй.</p> <p>147 дугаар зүйл Эмирийн бүрэн эрх, үүрэгтэй холбоо бүхий Үндсэн хуулийн зүйл заалтыг өөрчлөх санал гаргаж болохгүй.</p> <p>148 дугаар зүйл Үндсэн хуулийн аль ч зүйл заалтад мөрдөж эхэлснээс хойш 10 жилийн дотор нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санал гаргаж болохгүй.</p>
33.	БҮГД НАЙРАМДАХ ТУНИС УЛС ³⁰	<p>52 дугаар зүйл 1.Ерөнхийлөгч Үндэсний парламентын даргын өргөн барьсан батлагдсан төслийг 15 хоногийн дотор Тунис Улсын албан ёсны сэтгүүлд нийтлүүлнэ.</p> <p>IX бүлэг</p>	<p>73 дугаар зүйл 1.Үндэсний парламент олонхийн саналаар байгуулсан тусгай хорооноос уг нэмэлт, өөрчлөлтийн талаар судалж, дүгнэлт гаргаагүй байхад төслийг хэлэлцэж болохгүй.</p>

²⁹ QATAR CONSTITUTION,{Approved by public referendum on: 29 April 2003}{ Official long name: Permanent Constitution of the State of Qatar}{ In force: [day after promulgation by the Emir] }{ ICL Document Status: 29 April 2003} <http://www.qatarembassy.net/constitution.asp>

³⁰ TUNISIA – CONSTITUTION,{ Adopted on: 1 June 1959}{ Amendment on: 12 July 1988 }{ICL Document Status: 1991}, <http://www.servat.unibe.ch/icl/ts00000 .html>

		<p>72-74 дүгээр зүйл Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санаачилга гаргах эрхийг Ерөнхийлөгч, Үндэсний парламентын гишүүдийн 1/3-ээс дээш нь гаргана.</p> <p>47 дугаар зүйл 1.Ерөнхийлөгч Үндсэн хуульд харшлаагүй ч төрийн удирдах байгууллагын гүйцэтгэх үүргийг хөндсөн аливаа хуулийн төсөл, олон улсын гэрээ конвенцийг соёрхон батлах асуудлыг ард нийтийн санал асуулгаар шийдвэрлүүлж болно. 2.Хуулийн төслийг Ард нийтийн санал асуулгаар баталсан бол Ерөнхийлөгч 15 хоногийн дотор ард түмэнд тунхаглан зарлана.</p> <p>52 дугаар зүйл 1.Ерөнхийлөгч Үндэсний парламентын даргын өргөн барьсан батлагдсан төслийг 15 хоногийн дотор Тунис Улсын албан ёсны сэтгүүлд нийтлүүлнэ. 2.Ерөнхийлөгч батлагдсан төслийг мөн хугацаанд Үндэсний парламентад дахин хэлэлцүүлэхээр буцааж болно. Хэрэв буцаасан төслийг парламент гишүүдийн 2/3-ийн саналаар баталсан бол түүнийг 2 дахь 15 хоногт багтаан нийтлүүлнэ.</p> <p>73 дугаар зүйл 1.Үндэсний парламент олонхийн саналаар байгуулсан тусгай хорооноос уг нэмэлт, өөрчлөлтийн талаар судалж, дүгнэлт гаргаагүй байхад төслийг хэлэлцэж болохгүй. 2. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн асуудлаар парламент 2 удаагийн хэлэлцүүлэг хийх бөгөөд гишүүдийн 2/3-ийн саналаар батална. Гэхдээ анхны хэлэлцүүлэг хийснээс 3 сараас доошгүй хугацааны дараа 2 дахь хэлэлцүүлгийг хийсэн тохиолдолд хүчин төгөлдөр гэж үзнэ.</p>	
34.	БҮГД НАЙРАМДАХ ЙЕМЕН УЛС ³¹	<p>156 дугаар зүйл ...Хууль санаачлагч Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт</p>	

³¹ CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF YEMEN 1994,As amended on 29 September 1994<http://www.al-bab.com/yemen/gov/con94a.htm>
<http://www.al-bab.com/yemen/gov/con94.htm>

		<p>оруулах саналынхаа үндэслэлийг гаргасан байна. Төлөөлөгчийн танхимд өргөн барьсан төслийн зарчмыг гишүүдийн 1/3 нь зөвшөөрч гарын үсэг зурсан тохиолдолд Төлөөлөгчийн танхим уг төслийн зарчмыг хэлэлцэх үндэслэл болно.</p> <p>Ерөнхийлөгч, төлөөлөгчийн танхимын гишүүн, Үндсэн хуулийн нэг буюу хэд хэдэн зүйлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санаачилга гаргах эрхтэй.</p> <p>156 дугаар зүйл</p> <p>...Хууль санаачлагч Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналынхаа үндэслэлийг гаргасан байна. Төлөөлөгчийн танхимд өргөн барьсан төслийн зарчмыг гишүүдийн 1/3 нь зөвшөөрч гарын үсэг зурсан тохиолдолд Төлөөлөгчийн танхим уг төслийн зарчмыг хэлэлцэх үндэслэл болно.</p> <p>Төлөөлөгчийн танхим Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийн зарчмыг хэлэлцэж олонх нь дэмжсэн тохиолдолд 2 сарын дараа уг төслийг зүйл, заалтаар нь хэлэлцэнэ. Төслийн зарчмыг Төлөөлөгчийн танхимын гишүүд дэмжээгүй бол 1 жилийн дотор уг төслийг дахин хэлэлцэхгүй.</p> <p>156 дугаар зүйл</p> <p>...Төлөөлөгчийн танхим Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг зүйл, заалтаар нь хэлэлцээд гишүүдийн 3/4 нь дэмжвэл төслийг ард нийтийн санал асуулгад оруулна.</p> <p>Ард нийтийн санал асуулгын дүнгээр Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг олонх нь дэмжсэн бол хүчин төгөлдөр болно.</p>	
35.	БҮГД НАЙРАМДАХ СИРИ УЛС ³²	<p>Үндсэн хуулийн 3 бүлэг 149-р зүйл, 2 бүлэг. 146, 156-р зүйл.</p> <p>149 дүгээр зүйл</p> <p>3.Ардын хурал өргөн барьсан төслийг судлуулах зорилгоор тусгай хороо байгуулан ажиллуулна.</p> <p>4.Ардын хурал Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн</p>	<p>149 дүгээр зүйл</p> <p>2.Нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зүйл, заалтын үндэслэл, шалтгааныг санаачлагч этгээд гаргах үүрэгтэй.</p> <p>3.Ардын хурал өргөн барьсан төслийг судлуулах зорилгоор тусгай хороо байгуулан ажиллуулна.</p>

³² SYRIA – CONSTITUTION,{Adopted on: 13 March 1973}{ ICL Document Status: 13 March 1973 } <http://www.servat.unibe.ch/icl/sy00000.html>

		<p>төслийг хэлэлцэж, гишүүдийн 2/3 –оос дээш саналаар баталж Ерөнхийлөгч хүлээн зөвшөөрч ёсчилсон тохиолдолд уг нэмэлт, өөрчлөлт Үндсэн хуулийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно.</p> <p>156 дугаар зүйл Ерөнхийлөгч энэхүү Үндсэн хуулийг албан ёсны товхимолд нийтлүүлж, ард нийтийн санал асуулгад оруулж батлуулснаар хүчин төгөлдөр болно.</p>	
36.	ХОЛБООНЫ БҮГД НАЙРАМДАХ АРДЧИЛСАН ЭТИОП УЛС³³	<p>77 дугаар зүйл Сайд нарын зөвлөлийн бүрэн эрх.</p> <p>11. Өөрийн эрх хэмжээний хүрээнд бүхий л асуудлаар, түүний дотор дайн зарлах асуудлаар хуулийн төсөл санаачилж, өргөн мэдүүлэх.</p> <p>104 дүгээр зүйл Үндсэн хуулийн аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийн асуудлыг Төлөөлөгчийн танхимын 2/3 эсхүл Холбооны танхимын гишүүдийн 2/3, эсхүл холбооны улсуудын төрийн зөвлөлийн 2/3, эсхүл Холбооны бүх улсын Төрийн зөвлөл зөвшөөрсөн тохиолдолд Үндсэн хуулийн энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг уг төсөлд хамаарал бүхий олон нийтийн хэлэлцүүлэгт оруулна.</p> <p>105 дугаар зүйл Үндсэн хуулийн 3 бүлэгт заасан хүний эрх, эрх чөлөөтэй холбоо бүхий нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг 104 дүгээр зүйлд заасны дагуу хэлэлцэж шийдвэр гаргахдаа дор дурдсан журмыг баримтална: а/ Холбооны улсуудын Төрийн зөвлөл энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтийг олонхоороо зөвшөөрснөөр; в/ Төлөөлөгчийн танхимын гишүүдийн 2/3-оос дээшхйн саналаар; с/ Холбооны танхимын гишүүдийн 2/3-оос дээшхи нь энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийг зөвшөөрснөөр.</p> <p>2. Энэ зүйлийн нэг дэх хэсэгт зааснаас бусад нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг шийдвэрлэхдээ дор дурдсан журмыг</p>	<p>104 дүгээр зүйл Үндсэн хуулийн аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийн асуудлыг Төлөөлөгчийн танхимын 2/3 эсхүл Холбооны танхимын гишүүдийн 2/3, эсхүл холбооны улсуудын төрийн зөвлөлийн 2/3, эсхүл Холбооны бүх улсын Төрийн зөвлөл зөвшөөрсөн тохиолдолд Үндсэн хуулийн энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг уг төсөлд хамаарал бүхий олон нийтийн хэлэлцүүлэгт оруулна.</p>

³³ ETHIOPIA – CONSTITUTION, { Long Title: Constitution of The Federal Democratic Republic of Ethiopia} Adopted: 8 Dec 1994 {ICL Document Status: Sep 2000} <http://www.servat.unibe.ch/icl/et00000.html#A104> #A104

		баримтална: а/Төлөөлөгчдийн танхим, Холбооны танхимын хамтарсан хурлаас нийт гишүүдийн 2/3-оос дээших саналаар; в/Холбооны улсуудын төрийн зөвлөлийн гишүүдийн 2/3-оос дээшихийн саналаар.	
37.	АНГОЛ УЛС ³⁴	<p>158 дугаар зүйл 2. Үндэсний 10-аас доошгүй гишүүн, эсхүл Ерөнхийлөгч Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах санаачилга гаргах эрхтэй. 4. Үндэсний хурал Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн тухай хуулийн төслийг боловсруулах, өргөн барих журмыг тодорхойлно. 73 дугаар зүйл 2. Үндсэн хуулийн хэлэлцүүлэгтэй холбоо бүхий ард нийтийн санал асуулга явуулахгүй. 158 дугаар зүйл 1. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг Үндэсний хурлаар хэлэлцэж, хуралд оролцсон гишүүдийн 2/3-оос дээшихийн саналаар батална. 3. Үндсэн хуульд хэзээ ч нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно. 5. Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу батлагдсан Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн тухай хуульд Ерөнхийлөгч хориг тавих эрхгүй бөгөөд шууд нийтээр дагаж мөрдөх шийдвэр гаргана. 159 дүгээр зүйл Ангол улсын Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн хуулийг батлахдаа дор дурдсан шаардлагад нийцүүлсэн байна: а/тусгаар тогтнол, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах; в/иргэний үндсэн эрх, эрх чөлөө, баталгааг хангах; с/хуулийг дээдлэх зарчимд тулгуурласан нам, улс төрийн олон ургалч үзэл, төрийн байгууламжийн хангах; d/Төрийн байгууллага, орон нутгийн өөрөө удирдах</p>	<p>159 дүгээр зүйл Ангол улсын Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн хуулийг батлахдаа дор дурдсан шаардлагад нийцүүлсэн байна: а/тусгаар тогтнол, нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах; в/иргэний үндсэн эрх, эрх чөлөө, баталгааг хангах; с/хуулийг дээдлэх зарчимд тулгуурласан нам, улс төрийн олон ургалч үзэл, төрийн байгууламжийн хангах; d/Төрийн байгууллага, орон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагад сонгогдож томилогдох хүмүүсийг бүх нийтийн шууд, нууц, тодорхой хугацаатай сонгох эрхийг хангах; е/төрийн уламжлалт чанар, төр, сүм хийдийн харилцааны зохистой байдлыг хангах; f/Шүүхийн бие даасан байдал, харилцан уялдааг хангах. 160 дугаар зүйл Бүслэлт, онцгой байдлын үед Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахгүй.</p>

³⁴ ANGOLA CONSTITUTION,{ Adopted by the People's Assembly on: 25 Aug 1992}{ Official Title: Constitutional Law of the Republic of Angola }
{ ICL Document Status: 25 Aug 1992} <http://www.servat.unibe.ch/icl/ao00000 .html>

		байгууллагад сонгогдож томилогдох хүмүүсийг бүх нийтийн шууд, нууц, тодорхой хугацаатай сонгох эрхийг хангах; е/төрийн уламжлалт чанар, төр, сүм хийдийн харилцааны зохистой байдлыг хангах; f/Шүүхийн бие даасан байдал, харилцан уялдааг хангах.	
38.	ОМАН ³⁵	44 дүгээр зүйл Сайд нарын Зөвлөлийн хүлээх үүрэг. ... Султанд хуулийн төсөл санал болгох. Оманы султаан Кабус бен Сайдын 101/96-р зарлигаар нийтлэгдсэн.	81 дүгээр зүйл Энэхүү Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг энэ хууль яаж батлагдсан тэр журмын дагуу шийдвэрлэнэ.
Тав. ҮНДСЭН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ЖУРМЫН АСУУДЛААР ХОЙТ, ӨМНӨД АМЕРИКИЙН ОРНУУДЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ			
39.	БҮГД НАЙРАМДАХ АРГЕНТИН УЛС ³⁶	НЭГДҮГЭЭР АНГИ НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ САНААЧИЛГА, ЭРХ БА БАТАЛГАА 30 дугаар зүйл Үндсэн хуулийг бүхэлд нь болон хэсэгчлэн өөрчилж болно. Гэхдээ Конгрессын гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагатай, эсэхийг зөвшөөрч, нийтэд зарлана. ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ШИНЭ ЭРХ БА БАТАЛГАА 40 дүгээр зүйл Төлөөлөгчдийн танхимын санаачилгаар Ард нийтийн санал асуулга явуулах тухай хуулийн төслийг Конгресст өргөн мэдүүлж болно. Харин Конгресс болон Ерөнхийлөгч өөрсдийн бүрэн эрхийн хүрээнд Ард нийтийн санал асуулга явуулах шаардлагатай, эсэх талаар зохих шийдвэр гаргаж болно. Гэхдээ санаачлах эрхэд хориг тавихгүй. Санал асуулга явуулахыг дэмжвэл Конгрессын	

³⁵ OMAN – CONSTITUTION, { Adopted on: 6 Nov 1996 } { Adopted by: Royal Decree No. 101/96, issued on 6 Nov 1996 by Qaboos Bin Said, Sultan of Oman }
{ Official Title: "The White Book. The Basic Law of the Sultanate of Oman" } ICL Document Status: 6 Nov 1996 } <http://servat.unibe.ch/icl/mu00000.html>

³⁶ NATIONAL CONSTITUTION OF THE ARGENTINE REPUBLIC, General Constituent Assembly, city of Santa Fe, August 22, 1994., <http://www.servat.unibe.ch/icl/ar00000.html>

		танхим тус бүрийн нийт гишүүдийн дийлэнх олонхийн саналаар санал асуулга явуулах зохион байгуулалт, хугацааг товлону.	
40.	АНТИГУА БАРБУДА³⁷	<p>Хоёрдугаар хэсэг Парламентын бүрэн эрх ба хууль тогтоох дэг 47 дугаар зүйл Үндсэн хууль ба Дээд шүүхийн шийдвэрт өөрчлөлт оруулах</p> <p>1.Парламент энэ хэсэгт заасан ёсоор Үндсэн хуулийн зарим зүйл, эсхүл Дээд шүүхийн шийдвэрт өөрчлөлт оруулж болно</p> <p>Хоёрдугаар хэсэг Парламентын бүрэн эрх ба хууль тогтоох дэг 47 дугаар зүйл Үндсэн хууль ба Дээд шүүхийн шийдвэрт өөрчлөлт оруулах</p> <p>2.Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн тухай хуулийн төсөл Доод танхимын эцсийн хэлэлцүүлгээр нийт гишүүдийн 2/3-аас доошгүйн саналаар дэмжигдсэн бол уг өөрчлөлтийг баталсанд тооцохгүй.</p> <p>3.Хэрэв Доод Танхимын нийт гишүүдийн 2/3-аас доошгүйн саналаар энэ хэсгийн 2-т заасан нэмэлт, өөрчлөлтийг баталхаар зөвшөөрч шийдвэр гаргасан бол уг өөрчлөлтийг Үндсэн хуулийн 55 дугаар зүйлд нийцүүлүүлэн баталсан гэж Сенат үзэхгүй.</p> <p>4.Доод танхимын нийт гишүүдийн 2/3-аас доошгүйн саналаар дэмжигдсэн ҮХ-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Сенатад өргөн мэдүүлэх ёсгүй.</p> <p>5.Энэ хэсгийн 1, 2 дахь хэсэгт заасан Үндсэн хууль эсхүл Дээд шүүхийн шийдвэрт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Амбан захирагчид зөвшөөрүүлэхээр дараах байдлаар өргөн мэдүүлэхгүй:</p> <p>-уг хуулийн төслийг Доод танхимын хоёр дахь хэлэлцүүлгээр хэлэлцэж эхэлснээс хойш 90 хоног</p>	<p>Нэгдүгээр бүлэг. Улс ба Үндсэн хууль 2.Үндсэн хууль бол дээд хууль мөн Энэхүү Үндсэн хууль нь Антигуа Барбуда Улсын дээд хууль бөгөөд Үндсэн хуулийн зүйл заалт өөр бусад хуультай зөрчилдсөн тохиолдолд Үндсэн хуулийн заалт хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.</p>

³⁷ THE ANTIGUA AND BARBUDA CONSTITUTIONAL ORDER 1981 Made: 31st July 1981 Coming into Operation: 31st October 1981 At the Court at Buckingham Palace, the 31st day of July 1981 Present, The Queen's Most Excellent Majesty in Council, http://www.ab.gov.ag/gov_v2/shared/constitution.html

		<p>өнгөрсөн бол; -Үндсэн хуулийн 55 дугаар зүйлд нийцүүлэн зөвшөөрсөн Доод танхимын шийдвэрийг Сенат 2 дахь удаагаа хүлээн авахаас татгалзсан тохиолдолд; -Парламентын нэрийн өмнөөс явуулсан Ард нийтийн санал асуулгаар нэмэлт, өөрчлөлтийн хуулийн төсөл 2/3-аас доошгүйн саналаар хүчинтэйд тооцогдон дэмжигдсэн бол 6.Парламентыг сонгох сонгуульд санал өгсөн иргэн бүр Ард нийтийн санал асуулгад оролцох эрхтэй бөгөөд өөр бусад хүн тухайн санал асуулгад оролцохгүй. 7.Энэ зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасан асуудлаар Ард нийтийн санал асуулгыг Сонгуулийн хорооны Ерөнхий хянагчийн удирдлагын дор зохион явуулна.</p>	
41.	АНУ ³⁸	<p>5 дугаар зүйл Конгрессын хоёр Танхимын гишүүдийн гуравны хоёрын санаачилгаар, эсхүл муж улсуудын хууль тогтоох хурлын гуравны хоёрын санаачилгаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай асуудлыг хэлэлцэх Үндэсний чуулганыг зарлан хуралдуулж болно. Харин Конгресс нэмэлт, өөрчлөлтийг ямар хэлбэрээр баталхыг санал болгосноос шалтгаалан эсхүл муж улсуудын хууль тогтоох хурлын дөрөвний гурав нь, эсхүл Үндсэн хуулийн хуралдайн гишүүдийн дөрөвний гурав нь соёрхон баталсны дараа тухайн нэмэлт, өөрчлөлтийг Үндсэн хуулийн бүрэлдэхүүн хэсэг гэж үзэж хүчин төгөлдөр болгоно.</p> <p>21 дүгээр нэмэлт, өөрчлөлтийн 3 дугаар хэсэг, 22 дугаар нэмэлт, өөрчлөлтийн 2 дугаар хэсэг Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлт тус бүрийг муж улсууд ямар хугацаанд авч хэлэлцэхийг Конгресс шийддэг. Ингэхдээ Конгресс ихэн тохиолдолд 7 жилийн хугацааг сонгодог байна. Харин заасан хугацаанд Муж улсуудын хууль тогтоох байгууллагуудад Үндсэн хуулийн</p>	<p>5 дугаар зүйл "...1808 он хүртэлх хугацаанд оруулсан ямар ч нэмэлт, өөрчлөлт Үндсэн хуулийн нэгдүгээр зүйлийн есдүгээр хэсгийн нэг дэх <i>(Муж улсуудын аль нэг нь шаардлагатай гэж үзсэн хүмүүсийг шилжих, оруулахыг Конгресс 1808 он хүртэл хориглохгүй)</i> болон дөрөв дэх <i>(хүн амын тооллого буюу дахин тооллогын дагуу зохицуулснаас өөр байдлаар хүн бүрт ногдуулах гувчуур, бусад шууд албан татвар ногдуулж үл болно)</i> заалтыг ямар нэг байдлаар хөндөж болохгүй бөгөөд ямар ч Муж улс өөрөө зөвшөөрөөгүй бол Сенатын танхим дахь бусадтай тэнцүү тооны саналаа алдах ёсгүй". Нэгдүгээр нэмэлт, өөрчлөлт: Конгресс ямар нэг шашныг албан ёсны болгон тунхаглах буюу түүнийг чөлөөтэй шүтэх, үг хэлэх, эсхүл хэвлэлийн эрх чөлөөг хориглосон, Засгийн газарт хандаж санал гомдлоо барагдуулах тухай өргөх бичиг барьж тайван жагсаал, цуглаан хийх</p>

³⁸ UNITED STATES CONSTITUTION Adopted on: 17 Sep 1787 AMENDMENTS TO THE UNITED STATES CONSTITUTION, <http://www.servat.unibe.ch/icl/us00000.html>

		<p>нэмэлт болгон соёрхон батлаагүй бол тухайн нэмэлт өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болохгүй. (Үндсэн хуулийн 21 дүгээр нэмэлт, өөрчлөлтийн 3 дугаар хэсэг, 22 дугаар нэмэлт, өөрчлөлтийн 2 дугаар хэсэг)</p> <p>5 дугаар зүйл: Конгресс нэмэлт, өөрчлөлтийг ямар хэлбэрээр баталхыг санал болгосноос шалтгаалан эсхүл муж улсуудын хууль тогтоох хурлын дөрөвний гурав нь, эсхүл Үндсэн хуулийн хуралдайд оролцогчдын дөрөвний гурав нь соёрхон баталсны дараа тухайн нэмэлт, өөрчлөлт хүчин төгөлдөр болно.</p>	<p>ард түмний эрхийг хязгаарласан ямарваа нэг хууль батлан гаргах ёсгүй болно.</p>
42.	БАГАМЫН АРЛЫН ХАМТЫН НӨХӨРЛӨЛИЙН УЛС³⁹	<p>4 дүгээр анги. Парламентын бүрэн эрх ба дэг 54 дүгээр зүйл. Үндсэн хуулийг өөрчлөх 54.1 Үндсэн хууль болон 1973 оны Багамын арлуудын тусгаар тогтнолын тухай хуулийн аливаа зүйлд өөрчлөлт оруулах асуудлыг Парламентын хоёр танхимаар хэлэлцэн зөвшөөрч Парламентын актын тухай хууль батална. 54.2 Дээрх байдлаар дараах зүйлд өөрчлөлт оруулна: (а) Үндсэн хуулийн 32-35, 41-43, 47-49, 79, 107-136 дугаар зүйл (б) Үндсэн хуулийн 127,137 дугаар зүйлийг энэ зүйлийн (а)-д заасан аль нэг зүйлд хамаатуулан хэрэглэхийг Парламент батлахгүй. Хэрэв: (I) Танхим бүрийн эцсийн хэлэлцүүлэгт Танхимын нийт гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар зөвшөөрөгдсөн бол; (II) Хуулийн төслийг хоёр танхимаар хэлэлцсэний дараа Төлөөлөгчдийн танхимыг сонгох эрх бүхий сонгогчдын саналыг авч хэрэв уг хуулийн төсөл сонгогчдын олонх нь дэмжсэн тохиолдолд Парламент батална. 54.3 Дээрх байдлаар дараах зүйлд өөрчлөлт оруулна: (а) энэхүү зүйл</p>	<p>54 дүгээр зүйл. Үндсэн хуулийг өөрчлөх 54.4 Энэхүү зүйлд: (а) Үндсэн хууль болон 1973 оны Багамын арлуудын тусгаар тогтнолын тухай хуулийн ямарваа нэг зүйлд оруулсан өөрчлөлт нь энэхүү зүйлийг өөрчлөх, орлуулан хэрэглэхэд нэгэн адил үйлчилнэ. (б) Нэмэлт, өөрчлөлтийн үйлчлэлийг өөр хуулиар түр зогсоох болон бүр мөсөн өөрчилж болно 54.5 Энэхүү зүйлд заасан үндэслэлээс өөрөөр Үндсэн хуулийг өөрчлөх хуулийг Парламентаас батлан гаргахгүй.</p>

³⁹ THE CONSTITUTION OF THE COMMONWEALTH OF THE BAHAMAS

		<p>(b) болон 2-31, 38-40, 45, 46, 51, 52, 60-62, 65-72, 93-105 дугаар зүйл</p> <p>(c) Үндсэн хуулийн 127, 137 дугаар зүйлийг энэ зүйлийн (a), (b)-д заасан аль нэг зүйлд хамаатуулсан байдлаар</p> <p>(d) 1973 оны Багамын арлуудын тусгаар тогтнолын тухай хуулийн аливаа зүйлд өөрчлөлт оруулах асуудлыг парламент энэхүү зүйлээр парламентын актын тухай хууль батлан гаргахгүй. Хэрэв:</p> <p>(I) Энэ асуудлаарх эцсийн хэлэлцүүлгээр танхим бүрт нийт гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүйн саналаар дэмжигдсэн бол;</p> <p>(II) Хуулийн төслийг хоёр танхимаар хэлэлцсэний дараа Төлөөлөгчдийн танхимыг сонгох эрх бүхий сонгогчдын саналыг авч хэрэв уг хуулийн төсөл сонгогчдын олонх нь дэмжсэн тохиолдолд Парламент батална.</p>	
43.	БҮГД НАЙРАМДАХ УРУГВАЙ УЛС⁴⁰	<p>III бүлэг.331 дүгээр зүйл</p> <p>Энэхүү Үндсэн хуулийг дараах байдлаар хэсэгчлэн болон бүрнээр нь өөрчилж болно:</p> <p>А) Иргэдийн 10 хувиас иргэний хууль тогтоомжийн Үндэсний бүртгэлд оруулсан санал хүсэлтийн дагуу Үндсэн хуулийг өөрчлөх асуудлыг Ерөнхийлөгчид мэдүүлнэ. Ерөнхий Ассамблей нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, эсэх асуудлаар Ард нийтийн санал асуулга явуулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж хэлэлцэнэ.</p> <p>Б) Ерөнхий Ассамблейн нийт гишүүдийн 2/5 нь санал асуулгыг зөвшөөрсөн бол Ерөнхийлөгчид мэдүүлнэ.</p> <p>С) Парламентын дээд, доод Танхимын гишүүд, Засгийн газрын гишүүд нэмэлт, өөрчлөлтийг санаачлах эрхтэй бөгөөд Ерөнхий Ассамблейн гишүүдийн дийлэнх олонхийн саналаар дэмжигдэнэ. Санаачилгыг Ерөнхийлөгч хүлээн зөвшөөрч, нийтэд мэдэгдсэнээс хойш 90 хоногийн дотор Ерөнхий Ассамблейн Гүйцэтгэх нарийн бичгийн дарга Үндэсний зохион байгуулах хуралдааныг зарлан хуралдуулна. Санал нэг жилийн хугацаанд явуулахаар шийдвэрлэнэ. Хурлын тогтоолыг дийлэнх</p>	<p>XIX хэсэг. Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах</p> <p>I бүлэг. 329 дүгээр зүйл</p> <p>Энэхүү Үндсэн хуультай шууд болон шууд бус замаар зөрчилдсөн хуулийг Хууль тогтоох байгууллагаас батлан гаргахгүй.</p> <p>II бүлэг. 330 дугаар зүйл</p> <p>Энэхүү Үндсэн хууль нь хэвлэн нийтлэгдсэн өдрөөс хүчин төгөлдөр болох бөгөөд түүнд халдсан хэн боловч шүүхээр шийтгүүлэх болно.</p>

⁴⁰ CONSTITUTION OF THE REPUBLIC ORIENTAL DEL URUGUAY, 1966, <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/urugua/htm>

		<p>олонхийн саналаар батална. Санал асуулга Үндэсний иргэний бүртгэлд бүртгэгдсэн сонгогчдын 35-аас доошгүйн саналаар дэмжигдсэн байх ёстой.</p> <p>D) Хууль тогтоох байгууллагын нэгэн бүрэн эрхийн хугацаанд сонгогдсон Танхим бүрийн нийт гишүүдийн 2/3-ын саналаар дэмжигдсэн тохиолдолд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно. Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуульд хориг тавихгүй бөгөөд Ерөнхий Ассамблейн тусгай чуулганаар дийлэнх олонхийн саналаар баталсан өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.</p>	
44.	БҮГД НАЙРАМДАХ ВЕНЕСУЭЛЬ УЛС ⁴¹	<p>341 дүгээр зүйл 1. Сонгогчдын нэрийн жагсаалтад орсон нийт сонгогчдын 15 хувь, эсхүл Үндэсний хурлын гишүүдийн 39 хувь, эсхүл Ерөнхийлөгч санаачилна.</p> <p>2 дугаар хэсэг. Үндсэн хуулийн өөрчлөлт 342 дугаар зүйл Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал, үндсэн бүтцийг өөрчлөхгүйгээр нэг болон хэд хэдэн зүйлийн хэм хэмжээнд өөрчлөлт оруулж болно. Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн саналыг Үндэсний ассамблейн гишүүдийн олонхийн саналаар баталсан тогтоолоор, эсхүл Ерөнхийлөгч, эсхүл Сонгогчдын нэрийн жагсаалтад орсон нийт сонгогчдын 15 хувь нь санаачилсан байна.</p> <p>341 дүгээр зүйл 2.Хэрэв нэмэлт оруулах саналыг Үндэсний Ассамблей санаачилбал гишүүдийн олонхийн саналыг авсан байх ёстой бөгөөд хууль тогтоомж хэлэлцэн батлах талаар энэхүү Үндсэн хуульд заасан дэгийн дагуу хэлэлцнэ. 3.Сонгуулийн хороо Үндсэн хуульд нэмэлт оруулах саналыг сонгогчид албан ёсоор ирүүлснээс хойш 30 хоногийн дотор ард нийтийн санал асуулга зарлан явуулна. 4.Энэхүү Үндсэн хууль болон ард нийтийн санал асуулгын</p>	<p>1 дүгээр хэсэг. Нэмэлт 340 дүгээр зүйл. Үндсэн хуулийн үндсэн бүтцийг өөрчлөхгүйгээр нэг болон хэд хэдэн зүйлд нэмэлт оруулж болно.</p> <p>341 дүгээр зүйл 5. Нэмэлтийг дараалсан тоогоор дугаарлаж Үндсэн хуулийн төгсгөлд оруулна. Харин нэмэлт оруулсан зүйлийнхээ дор нэмэлтийн дугаар, огноог бичнэ.</p> <p>346 дугаар зүйл Үндсэн хуульд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг баталснаас хойш 10 хоногийн дотор Ерөнхийлөгч ёсчлон нийтэлнэ.</p>

⁴¹ CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF VENEZUELA, <http://www.venezuelanalysis.com/constitution>

		<p>тухай хуульд заасны дагуу санал асуулгын дүнг хэлэлцэн Үндсэн хуулийн нэмэлтийг баталсанд тооцно.</p> <p>343 дугаар зүйл.</p> <p>Үндсэн хуульд оруулах өөрчлөлтийн төслийг Үндэсний хурал дараах байдлаар хэлэлцэнэ:</p> <p>1.Өөрчлөлтийн төслийг өргөн мэдүүлсэн хугацаанд бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж буй хууль тогтоох байгууллагын чуулганы хугацаанд нэг дэх хэлэлцүүлгийг явуулна.</p> <p>2.Хоёр дахь хэлэлцүүлгээр төслийг бүлэг тус бүрээр хэлэлцэнэ.</p> <p>3.Сүүлийн 3 дахь хэлэлцүүлгийг төслийн зүйл тус бүрээр хэлэлцэнэ.</p> <p>4.Үндэсний хурал өөрчлөлтийн төслийг өргөн мэдүүлснээс хойш 2 жилээс доошгүйн хугацаанд хэлэлцэнэ.</p> <p>5.Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах төслийг Үндэсний ассамблейн 2/3-ын саналаар батална.</p> <p>344 дүгээр зүйл</p> <p>Үндэсний ассамблей Үндсэн хуульд оруулах өөрчлөлтийг баталснаас хойш 30 хоногийн дотор ард нийтийн санал асуулга явуулна.</p> <p>345 дугаар зүйл</p> <p>Үндсэн хуульд оруулах өөрчлөлтийг санал асуулгад оролцогсдын олонх дэмжсэн тохиолдолд албан ёсоор батлагдсанд тооцно.</p> <p>Үндсэн хуульд оруулах өөрчлөлтийг Үндэсний хурлын нэгэн бүрэн эрхийн хугацаанд дахин авч хэлэлцэхгүй.</p>	
45.	БҮГД НАЙРАМДАХ БОЛИВИ УЛС⁴²	<p>ДӨРӨВДҮГЭЭР АНГИ ХОЁРДУГААР ХЭСЭГ</p> <p>Үндсэн хуульд өөрчлөлт оруулах</p> <p>230 дугаар зүйл</p> <p>Хууль тогтоох байгууллагын (Камара) Дээд, доод хоёр Танхимын аль аль нь санаачлах эрхтэй.</p> <p>231 дугаар зүйл</p> <p>Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах төслийг дээд,</p>	<p>232 дугаар зүйл</p> <p>2 танхимын зөвшөөрсөн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг Ерөнхийлөгчид өргөн мэдүүлнэ. Ерөнхийлөгч уг төсөлд ямарваа нэг засвар оруулахгүйгээр зарлан тунхаглана. Үндсэн хуульд хэсэгчлэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.</p>

⁴² National Constitution of the Bolivian Republic 1825.08.06, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>, <http://confinder.richmond.edu>

		доод Танхим тус бүрийн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн 2/3-оос доошгүйн саналаар батална. Үндсэн хуульд хэсэгчлэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.	
46.	ХОЛБООНЫ БҮГД НАЙРАМДАХ БРАЗИЛ УЛС⁴³	ДОЛДУГААР АНГИ ДЭД ХЭСЭГ II Үндсэн хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах 60 дугаар зүйл 1. Доод танхим буюу Төлөөлөгчдийн танхим, эсхүл Холбооны Сенатын гишүүдийн 1/3- ээс доошгүйн саналаар; 2. Ерөнхийлөгч; 3.Холбооны муж улсуудын хууль тогтоох байгууллагуудын 50-иас дээш хувийн саналаар тус тус санаачилна. 60 дугаар зүйл 2) Нэмэлт, өөрчлөлтийг танхим тус бүрт 2 удаагийн хэлэлцүүлгээр нийт гишүүдийн 3/5-ын саналаар хүлээн зөвшөөрсөнд тооцно. 3) Төлөөлөгчдийн танхим болон Холбооны Сенатын удирдах зөвлөл нь нэмэлт, өөрчлөлтийг дараалсан дугаар бүхий актаар батална.	60 дугаар зүйл 1).Дайн болон онц байдал тогтоосон үед Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болохгүй 4) Дараах тохиолдолд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг хориглоно:. 1.Нутаг дэвсгэрийн бүрэн бүтэн байдлыг алдагдуулахад; 2.Шууд; нууц; бүх нийтийн, ээлжит санал хураалтын зарчимд; 3.Засгийн газрын байгууллагуудын эрх мэдлийн хуваарилалтад; 4.Хүний эрх, эрх чөлөөний баталгааг хязгаарлах; 5.Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд тухайн чуулганы бүрэн эрхийн хугацаанд дахин өргөн барихгүй.
47.	БҮГД НАЙРАМДАХ КУБА УЛС⁴⁴	АРВАНТАВДУГААР БҮЛЭГ ҮНДСЭН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ 137 дугаар зүйл. Зөвхөн Үндэсний Ассамблей Үндсэн хуульд бүхэлд нь болон хэсэгчлэн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эрхтэй. АРВАНТАВДУГААР БҮЛЭГ ҮНДСЭН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ 137 дугаар зүйл. Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн төслийг Үндэсний Ассамблейн гишүүдийн 2/3-оос доошгүй саналаар батална.	
48.	БҮГД НАЙРАМДАХ САЛЬВАДОР УЛС⁴⁵	ХОЁРДУГААР АНГИ ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ ҮНДСЭН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ	248 дугаар зүйл Дараах тохиолдолд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг хориглоно:

⁴³ National Constitution of the Brazilian Federative Republic 1988-10-05 www.servat.unibe.ch/law/icl/index.html, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>

⁴⁴ National Constitution of the Cuban Republic 1976-02-24, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>

⁴⁵ National Constitution of the Salvador Republic 1983-12-15, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>

		248 дугаар зүйл. Хууль тогтоох Ассамблейн гишүүдийн 50+1 хувийн саналаар Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.	Төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтын зарчимд; Бүгд Найрамдах Улсын тусгаар тогтнол газар нутгийн бүрэн бүтэн байдлыг алдагдуулахад чиглэсэн.
49.	БҮГД НАЙРАМДАХ ГОНДУРАС УЛС⁴⁶	ДОЛДУГААР АНГИ НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ ҮНДСЭН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ 373 дугаар зүйл Үндэсний Конгресс нь хууль санаачлах эрхтэй. 373 дугаар зүйл. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг ээлжит чуулганаар Үндэсний Конгрессын гишүүдийн 2/3 хувийн саналаар батална.	374 дугаар зүйл. Дараах тохиолдолд Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг хориглоно: -Төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтыг өөрчлөх, -Бүгд Найрамдах Улсын Ерөнхийлөгчийн улиран сонгогдох хугацааг, -газар нутгийн бүрэн бүтэн байдлыг алдагдуулах.
50.	БҮГД НАЙРАМДАХ МЕКСИК УЛС⁴⁷	НАЙМДУГААР АНГИ ҮНДСЭН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ 135 дугаар зүйл. Холбооны Конгресс хууль санаачлах эрхтэй. 135 дугаар зүйл. Үндсэн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг хуралдаанд оролцсон Холбооны Конгрессын гишүүдийн 2/3 хувийн саналаар батална.	
51.	БҮГД НАЙРАМДАХ ПАНАМ УЛС⁴⁸	ДӨРӨВДҮГЭЭР АНГИ Арвангуравдугаар бүлэг ҮНДСЭН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ 308 дугаар зүйл. 1.Хууль санаачлах Ассамблей; 2.Засгийн газар; 3.Дээд шүүх. 308 дугаар зүйл. Доорх журмын дагуу Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн төслийг батална. Гурван удаагийн хэлэлцүүлгээр дийлэнх олонхийн санал авсан төслийг албан ёсны хэвлэлд нийтэлж, ээлжит	

⁴⁶ National Constitution of the Republic of Honduras 1982-01-11, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>, www.servat.unibe.ch/law/icl/index.html

⁴⁷ National Constitution of the Republic of Mexico 1917-02-05, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>

⁴⁸ National Constitution of the Republic of Panama 1972-10-11, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>, www.law.nyu.edu/library/research/foreign_int

		чуулганы эхний 5 хоногийн дотор хэлэлцүүлж олонхийн саналаар батална.	
52.	БҮГД НАЙРАМДАХ ПЕРУ УЛС⁴⁹	АРВАННЭГДҮГЭЭР АНГИ ҮНДСЭН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ 206 дугаар зүйл. Сайд нарын зөвлөл дэмжсэнээр Ерөнхийлөгч нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг санаачилна. 206 дугаар зүйл. Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн төслийг Конгрессийн гишүүдийн 2/3 хувийн саналаар дэмжигдсэн тохиолдолд бүх ард түмний санал асуулгаар батална.	206 дугаар зүйл. Үндсэн хуулийн өөрчлөлтийн төсөлд Ерөнхийлөгч засвар оруулах эрхгүй.
53.	ДОМИНИКАНЫ БҮГД НАЙРАМДАХ УЛС⁵⁰	АРВАНЗУРГААДУГААР АНГИ ҮНДСЭН ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ 116 дугаар зүйл. Үндэсний Ассамблей нь Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах эрхтэй. 117 дугаар зүйл. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг хуулиар зохицуулна. Дээд, доод 2 Танхимын нийт гишүүдийн 50-иас дээш хувийн ирцтэйгээр хуралдаж шийдвэрлэнэ. Уг хуулийн төсөлд Гүйцэтгэх засаглал санал оруулахгүй.	119 дугаар зүйл. Төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтын зарчимд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг хориглоно. 120 дугаар зүйл. Үндсэн хуульд орсон нэмэлт, өөрчлөлтийг ямар нэгэн эрх бүхий байгууллага өөрчлөхгүй ба энэ нь хүчин төгөлдөр зүйлчлэгдэнэ.

⁴⁹ National Constitution of the Republic of Peru 1993-12-31, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>

⁵⁰ National Constitution of the Dominican Republic 1966-11-28, <http://pdba.gerogetown.edu/constitution>, www.servat.unibe.ch/law/icl/index.html

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

1. <http://kathmandupost.ekantipur.com/news/2017-07-28/case-for-deliberative-polls.html>
2. http://www.fssp.uaic.ro/argumentum/numarul%209/06_Tutui_tehno.pdf
3. http://www.ncid.us/national_initiative
4. <http://participedia.net/en/methods/citizen-dialogue>
5. Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах журмын асуудлыг бусад орны Үндсэн хуульд зохицуулсан байдал, харьцуулсан судалгаа, 2010 он, УИХ-ын Тамгын газар, СШОНХТ